

FUGLELIV I KJØBENHAVN.

IAGTTAGELSER

FRA

ØSTRE ANLÆG OG BOTANISK HAVE

AF

ANTON FLØYSTRUP.

Af de foreliggende Meddelelser om Forekomsten af Fugle i Danmark har for Trækfuglenes Vedkommende vel ingen saa stor Betydning som den lange Række af Indberetninger om Fuglefald ved vore Fyr, der skyldes Viceinspektør H. Winge, og som nu fortsættes af Magister R. Hørring. Vort Kendskab til Landets Fuglefauna er desuden i Løbet af en Aarrække yderligere fremmet ved Meddelelser om Lokalfaunaer fra forskjellige Dele af Landet, og om saadannes Betydning for Kundskaben om Landets samlede Fugleverden, kan der næppe heller herske nogen Tvivl. Endnu er der langt fra Meddelelser af den Art fra alle Landets Egne; men der foreligger dog allerede en ret statelig Række af Erfaringer, saaledes af de ældre — for kun at nævne nogle af de vigtigste —: for Vendsyssel (Fischer), Thyland (Heiberg), Skanderborgegnen (Herschend), Vejle- og Horsenseggen (Faber), Viborgeggen (Christiansen), Morsø (Faber), Bornholm (Fischer), Næstvedeggen (Baagøe m. fl.), Sydsjælland (Barfod), Københavns Omegn (Winge); men desuden findes jo for de senere Aar i dette Tidsskrift adskillige Lokalfaunaer foruden en stor Række værdifulde, spredte Meddelelser og Resultater af Fællesforskning af større eller mindre Omfang.

I Erkjendelsen af saadanne lokale Meddelelsers store Betydning har jeg ment, at ogsaa en Beskrivelse af Iagttagelser fra et særdeles begrænset Omraade kunde have sin Berettigelse. Det havde været mit Ønske at kunne give en Beskrivelse af Fuglefaunaen i hele København; men dertil var Byen efterhaanden blevet mig for stor og min Lejlighed til at færdes i alle dens Dele for ringe. Jeg har derfor foretrukket eller rettere paa Grund af Forholdene været nødt til at begrænse mit Iagttagelsesomraade til et meget lille Areal. Det omfatter nemlig kun det saakaldte Østre Anlæg og den nærliggende Botaniske Have, i det Hele et Omraade paa ca. 23 Hektarer (godt 40 Tdr. Land).

Medens saaledes Terrænet ved sin Lidenhed og ved sin Beliggenhed i en stor By paa Forhaand ikke kan antages at huse en stor eller alsidig Fauna, og man derfor ikke kan tilskrive de indvundne Resultater en Almengyldighed for Landet, skulde Iagttagelsernes Værd væsentligt baseres paa to Ting, dels nemlig derpaa, at Omraadet er saa lille, at det er let at overse, og at man derfor kan vente at faa alt med, dels at Iagttagelserne er foretaget daglig — eller saa godt som daglig, idet Ferier og Sygdom naturligvis har gjort nogle Skaar deri. Endelig er det vel ogsaa en Fordel, at Iagttagelserne skyldes den samme Observator, medens det samtidig maa indrømmes, at det vilde have været ønskeligt, om de havde strakt sig over en længere Periode end den halve Snes Aar, de omfatter.

Inden jeg gaar over til at meddele mine Resultater, skal jeg give ikke just en Beskrivelse, men et kort Rids af de paagældende Lokaliteters Udseende til Vejledning for de Læsere, som ikke kjender dem.

Af de 23 Hektarer, som det hele Omraade omfatter, og som udgjøres af to af Kjøbenhavns smukkeste Parker, Østre Anlæg og Botanisk Have, indtager Østre Anlæg ca. 13 Hektarer eller godt Halvdelen og er en Del af det tidligere Fæstningsterræn, der havde Volde, Grave og et Glacis. Arealet har ikke gennemgaaet større Ændringer, efter at det i Halvfjerdserne af forrige Aarhundrede blev frigivet og omdannet til Park, naar bortses fra Voldenes Sløjfning; men i de forløbne Aar er der dog sket en Del Forandringer med det, navnlig af indskrænkende Art. Først byggedes det store »Statens Museum for Kunst« i det sydlige Hjørne, derefter den mindre Bygning for den Hirschsprungske Samling ud mod Stockholmsgade, og endelig sløjfedes det meste af den endnu resterende Vold, som begrænsede Arealet mod den gamle Del af Byen, da Forbindelsesbanen mellem Hovedbanegaarden og Østbanegaarden gennemførtes. Ved denne Gjennemskæring blev det østlige Hjørne af Anlægget skilt fra det øvrige. Østre Anlæg har fremdeles en rektangulær Form, begrænset paa de to korte Sider af resp. Østerbrogade og Sølvgade, hvilken sidste Gade atter adskiller Anlægget fra et beplantet Areal, der grænser umiddelbart op til Botanisk Have. Paa de lange Sider, der nærmest løber i Øst—Vest, er Grænsen paa sidstnævnte Side Stockholmsgade, og paa den sydøstlige Side løber den ovennævnte Forbindelsesbane dels i en Tunnel, dels

i sænket, aabent Terræn. Midt igjennem Anlægget gaar efter omtrent hele Længden den bevarede Del af den bugtede Fæstningsgrav, delt i tre Afsnit ved et Par Dæmninger, og paa den Side af Anlægget, der vender mod den gamle By, har man beholdt en enkelt af de tidligere Bastioner, Pücklers Bastion, som repræsenterer Anlæggets højeste Parti; men desuden findes endnu paa den modsatte Side i det tidligere Glacis et Par mindre Bastioner, som tidligere var omgivet af Vand, men nu kun delvis er det, nemlig dels en mindre Høj omtrent midt i Anlægget, dels en noget større i Anlæggets nordlige Del, den saakaldte Birkehøj, som er bevokset med godt og vel Hundrede tildels store Birketræer, der ligesom Flertallet af Anlæggets større Træer stammer fra den Tid, hvor det endnu var Fæstningsterræn.

Det hele Areal er saaledes ret kuperet og afgiver paa alle Aarstider, men især om Sommeren, et meget smukt landskabeligt Billede. Bevoksningen er blandet. Hovedparten af store gamle Træer udgøres af Elm; men der findes ogsaa store gamle Popler, samt Pil og El, Lind og de nævnte Birketræer, endvidere Ask, Løn, Røn o. fl. andre. Men særlig udmærker Østre Anlæg sig ved sine mange store Hvidtjørn, der dels findes enkeltvis, dels samlet i større Grupper. Derimod er der saa godt som ingen Naaetræer. Langs den tidligere Voldgravs Bredder vokser større og mindre Bælter af Tagrør. Anlæggets Græsplæner holdes tætklippede, og der bliver ikke Plads for højt Græs mellem Buskene som kunde afgive Redested for Fugle som Løvsangere. Mængder af Hunde, som strejfer omkring, Katte, Rotter og Krager, jævnlig ogsaa Maar og Egern er de Fjender, som Anlæggets Fugle har at vogte sig for.

Den anden Del af det heromhandlede Omraade, Botanisk Have, er 10 Hektarer og udgjør saaledes knap Halvdelen af det hele Areal. Ligesom Østre Anlæg er den omdannet Fæstningsterræn; men Omdannelsen er her større af Hensyn til det særlige Formaal. Op imod Astronomisk Observatorium, der ligger paa en af de tidligere Voldbastioner, er der en høj Skraaning, som til Dels er bevokset med Fyr, der nu danner en hel lille Skov, og paa den nordlige Side med Grantræer af forskjellig Art samt tætte Taxbuske. Fæstningsgraven er tildels bevaret. I Havens midterste Parti findes et Par større Stenhøje, og til begge Sider for disse er der store Græsplæner. En Del af Terrænet optages af Drivhuse, Museumsbygninger, Privatboliger.

Af Træer, Buske og Stauder findes selvfølgelig en anderledes stor Variation end i Østre Anlæg. Paa Grund af den mindre Færdsel og den større Ro er Betingelserne for Fuglene her en Del bedre end i Østre Anlæg, og dette er formentlig en af Grundene til, at enkelte Arter yngler her, men ikke i Østre Anlæg, saaledes Løvsanger, Jernspurv, Irisk. De tætte Taxbuske er om Foraaret Soveplads for Svenske, Irisk, Graasisken. De ophængte Stærkasser og de store Græsplæner, hvori der findes en Mængde Myretuer, er formentlig Aarsag til, at der ses flere Stære i Botanisk Have end i Østre Anlæg. De mange Stauder, de talrige Rønnebærtræer og Cratægusarter gjør, at der om Efteraaret ses flere Drosler her, ligesom de ogsaa om Vinteren lokker Dompapper, Silkehaler, Kjærnebidere hertil.

Det beskrevne Areal har altsaa været Basis for mine Fugle- iagttagelser. Disse strækker sig over godt en halv Snes Aar (1909—1919), i hvilket Tidsrum jeg — bortset fra Ferier og Sygdomsperioder — har besøgt Østre Anlæg daglig, Botanisk Have derimod mindre regelmæssigt i den første Halvdel af Tiaaret, men i den sidste Halvdel dog saa godt som daglig. Iagttagelserne er hovedsageligt gjort om Morgenen ved en langsom Vandring gennem Terrænet, ofte suppleret med kortere Besøg i Løbet af Dagen; men Morgenobservationerne har givet det største Udbytte.

I det Hele og Store kan jeg sige, at jeg har truffet de samme Arter i Botanisk Have som i Østre Anlæg, og naar jeg har set Fugle i det ene Terræn, som jeg ikke ogsaa har iagttaget i det andet, skyldes det formentlig Tilfældigheder. Saaledes har jeg f. Eks. kun set Troldand i Østre Anlæg, Skeand i Botanisk Have, Isfugl og Vandstær kun i Østre Anlæg, Skovskade og Irisk kun i Botanisk Have. Derimod er det naturligt og let forklarligt, at jeg kun har set Stenpikker sidstnævnte Sted, fordi der her findes Stenhøje.

Inden jeg gaar over til Omtalen af de enkelte Arter, som jeg har observeret, maa jeg først gøre den Bemærkning, at jeg til Antallet af observerede Fugle kun har regnet dem, som jeg har iagttaget i selve Anlægget og i Botanisk Have, men ikke dem, som jeg kun har set flyve over, saaledes ikke trækkende Rovfugle (som Musvaager og Hvepsevaager), Storke o. a., endnu mindre de mange forskjelligartede Fugle, man i Træktiden hører drage over om Aftenen eller om Natten, men vel

Fugle, som tillige forbigaaende sætter sig i Træerne (Alliker) eller jager efter Bytte (Duehøg, Spurvehøg, Terne) eller af og til sætter sig i Træerne eller paa Jorden (Svalerne) eller i alt Fald drikker af Vandet (Mursejlerne).

Dernæst bemærker jeg, at jeg ikke har medtaget Fugle, som kun andre, ikke jeg selv har set, derfor f. Eks. ikke Nøddekri-gen, som i 1911 blev iagttaget i Botanisk Have, men som jeg ikke selv fik Lejlighed til at observere, da jeg i den Periode kun undtagelsesvis kom i Botanisk Have.

Herved er Materialet ganske vist blevet betydelig formindsket, men er til Gjengjæld mere Udtryk for, hvad man kan vente at faa at se netop i Østre Anlæg og i Botanisk Have.

Jeg kan dernæst ikke unnlade at pointere, at jeg kun har medtaget Arter, som jeg med Sikkerhed har erkjendt, og har udeladt saadanne, som jeg ganske vist mener at have truffet, men ligeoverfor hvilke jeg ikke fik Lejlighed til at fastslaa Diagnosen (saaledes Gransanger, Sortmejse, Hortulan).

Med de nævnte Begrænsninger har jeg af Fugle i det forløbne Decennium iagttaget 79 Arter i Østre Anlæg og Botanisk Have. Dette Antal forekommer mig at være ikke saa ganske lille, idet det udgjør ca. en Fjerdedel af Danmarks Fuglefauna. Antallet af Individuer indenfor den enkelte Art er naturligvis meget forskjelligt, lige fra et enkelt Individ af de sjældent forekommende indtil 200—300 af enkelte daglig eller hyppigt optrædende Arter. Hønsefugle har jeg ikke set; ellers er de fleste danske Fugleordener repræsenteret. Af sjældent her i Landet forekommende Arter har jeg haft Held til at se to, nemlig lille Flagspæt (*Dendrocopus minor*) og Lille Fluesnapper (*Muscicapa parva*), som jeg paa Grund af deres Sjældenhed har ment at burde skænke en lidt udførligere Omtale. Det samme har jeg ogsaa gjort for Hedelærkens (*Alauda arborea*) Vedkommende, der vel ikke er nogen sjælden Fugl hertillands, men hvis Forekomst i Botanisk Have dog maa siges at være noget usædvanlig. De fleste af de iøvrigt iagttagne Arter har været Fugle, som med større eller mindre Hyppighed forekommer ogsaa andre Steder i Landet. Den her i Anlægget hyppigste Art er vel nok vor almindelige Spurv (*Passer domesticus*). Jeg har dog ikke noget Tal paa den, men anslaaer dens Antal til at være — til Tider — et Par Hundrede Individuer. Nærmest den eller maaske overgaaende den i Tal følger Stokanden (*Anas boscas*),

hvoraf der i Perioder af Vinterhalvaaret kan tælles 200 til henimod 300 Individuer; men dens Antal skifter stærkt i Aarets Løb. Hættemaagen (*Larus ridibundus*) staar, hvad Individantal angaar, ikke meget tilbage for Stokanden, idet jeg til Tider har talt over 200; men ogsaa dens Antal skifter stærkt efter Aars-tiden, og i Sommerhalvaaret ses kun undtagelsesvis et enkelt Individ. Derefter møder Stæren med det største Antal, nemlig 150, som jeg af og til har talt paa en Gang forsamlede i en af Græsplænerne om Efteraaret kort før Afrejsen. Hvis man vil medregne de store Flokke, som i samme Periode daglig flyver herover ud til Sovepladserne, naar man op til flere Hundrede, maaske et Tusinde Individuer i en enkelt Flok, og det samme gjælder Svalerne, blandt hvilke dog i saa Fald flere Arter, baade *Hirundo rustica*, *urbica* og *riparia*, er tilstede. Heller ikke Krægen (*Corvus cornix*) møder op med et ringe Tal, idet man Vintermorgener kan se indtil 100 Individuer i de høje Popler, hvor de paa deres daglige Vej fra Sovestederne hviler sig en liden Stund, inden Flertallet af dem fortsætter ud til Omegnens Marker.

Alle de øvrige her iagttagne Arter er kun repræsenteret af faa Individuer, fra nogle enkelte til højst 20—30. Det Antal Individuer og Arter, som man kan se pr. Dag, er ikke stort. For at illustrere dette og derved give et Billede af det daglige Fugleliv i Østre Anlæg skal jeg her anføre Observationer for enkelte Dage fra forskellige Tider af Aaret. Af enkelte Arter kan man samtidig regne paa at se et lignende Antal i Botanisk Have. Saaledes saa jeg i Østre Anlæg:

- 20 Januar (1916): Solsort (*Turdus merula*) 3 Individuer, Bogfinke (*Fringilla coelebs*) 2, Blaamejse (*Parus coeruleus*) 1, Kræge (*Corvus cornix*) 10, Rørhøne (*Gallinula chloropus*) 4, Stokand (*Anas boscas*) 80, Hættemaage (*Larus ridibundus*) 50, Rødkjælk (*Erithacus rubecula*) 1.
- 21 Maj (1916): Solsort (*Turdus merula*) 6, Bogfinke (*Fringilla coelebs*) 4, Svenske (*Ligurinus chloris*) 2, Skovspurv (*Passer montanus*) 1, Stær (*Sturnus vulgaris*) 6, Musvit (*Parus major*) 1, Kræge (*Corvus cornix*) 1, Rørhøne (*Gallinula chloropus*) 5, Stokand (*Anas boscas*) (18), Forstuesvale (*Hirundo rustica*) 4, Mursejler (*Cypselus apus*) 4, Sangdrossel (*Turdus musicus*) 1, Løvsanger (*Phylloscopus trochilus*) (1), Gjerde-

sanger (*Sylvia curruca*) 2, Broget Fluesnapper (*Muscicapa atricapilla*) 1, Graa Fluesnapper (*M. grisola*) 1, Rørsanger (*Acrocephalus arundinaceus*) 3, Munk (*Sylvia atricapilla*) 1, Havesanger (*S. hortensis*) 1, Gulbug (*Hypolais icterina*) 1.

30 August (1917): Solsort (*Turdus merula*) 2, Bogfinke (*Fringilla coelebs*) 1, Skovspurv (*Passer montanus*) 4, Musvit (*Parus major*) (1), Rørhøne (*Gallinula chloropus*) 2, Stokand (*Anas boscas*) 30, Svaler (mange), Mursejler (*Cypselus apus*) 1, Broget Fluesnapper (*Muscicapa atricapilla*) 1.

Det Antal Arter, som jeg plejer at kunne se her om Dagen, beløber sig fra 8—10 til omkring 20, undtagelsesvis kun 3—4. Af de anførte Exempler ses tillige, at enkelte Arter, der ikke er afhængige af Aarstiden, findes paa alle tre Dage; nemlig — foruden Spurv, som jeg ikke har opført særligt, men som kan ses hver Dag — Solsort, Bogfinke, Rørhøne og Stokand. Disse Arter har ogsaa i det heromhandlede Tidsrum repræsenteret Anlægets Standfugle; men dertil kommer nogle andre, som ses næsten lige saa hyppigt, nemlig Svenske, Skovspurv, Stær, Musvit. Disse Arter udgjør den faste Stok her, og naar man saa dertil for Vinterhalvaarets Vedkommende føjer: Krage, Hættemaage, Rødkjælk og Gjerdesmutte, og om Foraaret ankommende Svaler og Sylvier og flere Smaafugle blandt Sangerne, har man Østre Anlægs samlede Fauna under almindelige Forhold. Dertil kommer saa de noget mindre hyppigt eller endog helt sjældent forekommende Arter.

Af de iagttagne 79 Arter har 21 ynglet i Østre Anlæg og Botanisk Have, nemlig: Stokand, Rørhøne, Ringdue (*Columba palumbus*), Raage (*Corvus frugilegus*), Stær, Jernspurv (*Accentor modularis*), Musvit, Blaamejse (*Parus coeruleus*), Gjerdesanger (*Sylvia curruca*), Havesanger, Gulbug (*Hypolais icterina*), Rørsanger (*Acrocephalus arundinaceus*), Løvsanger, Sangdrossel (*Turdus musicus*), Solsort (*Turdus merula*), Graa Fluesnapper (*Muscicapa grisola*), Spurv (*Passer domesticus*), Skovspurv (*Passer montanus*), Bogfinke (*Fringilla coelebs*), Svenske (*Ligurinus chloris*), Irisk (*Cannabina linota*), samt i Nærheden af disse Parker desuden Natugle (*Syrnium aluco*), Krage (*Corvus cornix*), begge i Kongens Have, Forstuesvale, Bysvale (*Hirundo urbica*) og Mursejler paa nærliggende Bygninger.

Der er saaledes relativt faa ynglende Fuglearter i det her

omhandlede Omraade, og man kunde derfor paa Forhaand vente, at det vilde være let at bestemme Trækkets enkelte Faser, ikke blot fastslaa Dagen for det første Individts Ankomst, men ogsaa for det sidst bortdragende og for hele Trækkets Forløb. For de ynglende Arter lader det sig ikke gjøre, men heller ikke for alle dem, som blot passere herigjennem, idet nemlig flere af disse Arter er repræsenteret af saa faa Individder og Trækket saa inkonstant (f. Eks. for Grøn Løvsangers og Munkens Vedkommende), at man maa nøjes med at fiksere Datum for Ankomst og Bortrejse. Det gjælder om at finde Arter, som ikke yngler her i Omraadet, som ikke findes i for ringe Antal, og som forekommer nogenlunde ensartet hvert Aar. Som saadanne har jeg ment at kunne opstille Rødstjerten (*Ruticilla phoenicura*) og Broget Fluesnapper (*Muscicapa atricapilla*), og for disse to Arter har jeg derfor udfærdiget en skematisk Oversigt i to Tabeller, en for Foraars- og en for Efteraarstrækket, og har fremstillet det samlede Træk med dets Forløbere, selve Hovedtrækket og Efternølerne.

Efter disse orienterende Bemærkninger skal jeg omtale hver enkelt af de iagttagne 79 Arter.

KRIKAND (*Anas crecca*), der er iagttaget i Østre Anlæg under Trækket, har jeg desuden set i 1917 i tre paa hinanden følgende Dage, 19, 20, og 21 December, den første Dag en Han, de to andre Dage en Hun, i en ganske lille Vaage i Isen sammen med nogle faa Stokænder (de fleste andre Stokænder var paa det Tidspunkt fløjet over i Sortedamssøens aabne Vand). Hvor disse Krikænder kom fra, ved jeg ikke; men jeg kan ikke undlade at bemærke, at man hele Efteraaret i Peblinge- og Sortedamssø havde set baade Krikænder og Spidsænder, om hvilke det forlød, at de var sat derud i stækket Tilstand. Muligvis stammede Krikænderne i Østre Anlæg derfra.

PIBEAND (*Anas penelops*). Paa Efteraarstrækket har jeg blandt Stokænderne i Østre Anlæg et Par Gange set en enkelt Pibeand.

STOKAND (*Anas boscas*). Hvornaar Stokænderne begyndte at indfinde sig i Østre Anlæg i større Antal, ved jeg ikke, men formoder, at det mindst er en halv Snes Aar siden, og at de

kom som Udflyttere fra Frederiksberg Have, hvor Ænderne allerede for mange Aar siden begyndte at tage fast Ophold. I Østre Anlæg har de i hvert Fald holdt til i det sidste Decennium og i stigende Antal, og efterhaanden er de ved at fodres af de spadserende blevet saa tamme, at de æder af Haanden. De er her hele Aaret, men i meget skiftende Mængde. Om Vinteren er der saaledes mange, saa længe der er aabent Vand; men naar alt er tilfrosset, flyver de bort, i de senere Aar dog næppe længere end til den Del af Sortedamssøen, der holder sig aaben paa Grund af det tilstrømmende varme Vand fra Elektricitetsværket. Medens saaledes Antallet af Stokænder kan være meget skiftende i den egentlige Vintertid og udgjøre fra nogle faa Individer eller slet ingen til et eller to Hundrede eller derover, tager Antallet i ethvert Fald af, naar vi naar April, hvor de fleste af dem efterhaanden drager bort til Ynglepladserne, medens kun nogle faa Par, 4 à 5, bliver tilbage for at yngle her. I Almindelighed forstaar Ænderne jo at skjule deres Reder særdeles godt; men i indeværende Foraar (1919) saa man det Særsyn, at en And laa aabenlyst ovenpaa en Bunke gamle Rørstængler, saa at den paa kort Afstand kunde beskues af Publikum, men ganske vist var beskyttet mod Tilnærmelse derved, at Reden, som kun bestod i en let Fordybning i Underlaget, var anbragt paa en lille Ø. Det lykkedes ogsaa Anden, uden at nogen forstyrrede den, at føre sine 9 Ællinger frem.

Andrikerne tager som bekjendt ikke Del i Rugningen, men slutter sig sammen, holder sig mellem Rørene eller ude paa det aabne Vand og ligger der som et permanent Vagthold, saalænge Rugningen varer. Ællingerne, som kommer frem ved Midten af Maj, tager de sig heller ikke noget af. Samtidig — d. v. s. i sidste Halvdel af Maj indfinder sig her i Anlægget flere og flere Andriker for at begynde Fældningen fra den saakaldte Pragtdragt til den mere beskedne graa Sommerdragt, i hvilken Andriken ligner Hunnen, som først kan begynde sin Fældning paa et senere Tidspunkt, naar Ællingerne er blevet saa store, at de kan klare sig selv, det vil sige sidst i Juli, og da har Andrikerne afsluttet deres Fældning. Stokænderne synes at sætte Pris paa Østre Anlæg som Opholdssted i Fældningstiderne, og det er ogsaa paa disse Tider, man ser det største Antal, især under Efteraarsfældningen i September—Oktober, paa hvilket Tidspunkt man kan tælle 200 Individer eller mere, og dette

Antal kan holde sig hele Vinteren, eller i alt Fald saalænge til Isen tvinger dem bort.

Foruden det bekjendte »Rab-Rab« har Stokænderne jo ogsaa en anden Lyd, en ejendommelig Piben, som de lader høre af og til, især om Efteraaret, noget sjældnere om Vinteren og heller ikke saa særdeles hyppigt om Foraaret. I Rugetiden og om Sommeren hører man i Reglen ikke heller noget til den; men saasnart Ællingerne er blevet store og har forladt Moderen, er Pibelyden almindelig baade hos disse og hos de voksne Andriker, idet det, saavidt man kan skjønne, kun er Andrikerne, som har denne Lyd.

At det ikke er med Urette, at man tillægger Ænderne fremtrædende erotiske Tilbøjeligheder, er noget man let kan overbevise sig om ved at iagttage Ænderne i Østre Anlæg. De ses i Parring ikke alene i den sædvanlige Yngletid om Foraaret, men til enhver Tid af Aaret, endog i Fældningstiden, ja selv om Vinteren. Selve Parringsakten finder altid Sted paa Vandet, og Formen for den er altid den samme. Forud for Kopulationen gaar en lille Tids Tilnærmelser med nikkende Hovedbevægelse, og den afsluttes med, at Andriken svømmer omkring Hunnen i en Cirkel eller største Delen af en saadan med Hals og Hoved strakt lige frem i Overfladen af Vandet; tilsidst tager begge Parter sig et Par Dukkerter. Parringen siges ogsaa at kunne foregaa paa Land. Det er muligt. Jeg har aldrig set det, og en Gang, hvor jeg oplevede en Parring, medens der var Is, foregik Akten ikke paa Isen, men i en Vaage, og Ceremonien var ganske den samme som ovenfor beskrevet.

Det er en forlængst fastslaaet Kjendsgjerning, at Stokænderne kan dykke, og de gjør det ikke sjældent og ikke alene naar de er i Fare. Ogsaa de smaa Dunællinger ser man dykke. De voksne Ænder gjør det hyppigt under et Slags Leg, hvor de som tilskyndet af en pludselig Raptus paa en Gang farer mellem hverandre baade over og under Vandet; men jeg har ogsaa set et Par Stokænder (Han og Hun) i nogen Tid vedblive med skiftevis at dykke ned efter Føde paa et Sted, hvor Vandet ikke var synderlig dybt.

Blandt de mange Iagttagelser, man kan gjøre i Østre Anlæg angaaende Stokænderne, er ikke den mindst interessante den, som vedrører Fældningen. Hunnens Fældning er jo ikke saa iøjnefaldende og derfor ikke saa let at følge som Andrikens.

Dennes Pragtdragt, som den anlægger om Efteraaret og bærer hele Vinteren og Foraaret, skiftes igen i Forsommeren. Som ovenfor berørt begynder de første Andriker at fælde i den sidste Del af Maj, og allerede sidst i Juni kan man se dem i den nye graa Dragt, paa et Tidspunkt, hvor Efternølerne endnu først skal til at begynde, og naar de alle har fuldført Fældningen, omkring Midten af Juli eller i denne Maanedes Slutning, flyver de efterhaanden bort fra Anlægget, samtidig med at Hunnerne begynder deres Fældning. Denne graa Sommerdragt beholder Andrikerne som bekjendt ikke længe. Allerede i de sidste Dage af August ser man de første Andriker vende tilbage til Anlægget og begynde at faa grønne Hoveder; og inden Udgangen af September er allerede enkelte Andriker atter i fuld Pragtdragt. Andre begynder først at fælde i Løbet af September eller i Begyndelsen af Oktober, og først i Slutningen af sidstnævnte Maaned er de som Helhed færdige med Fældningen; men det kan dog hændes, at man ser enkelte først begynde Fældningen noget hen i Oktober, ja endog først i November, og saadanne blive da ikke færdige dermed før tidligst i Slutningen af November.

SKEAND (*Anas clypeata*). To Skeænder saas et Par Dage i Begyndelsen af Oktober i Botanisk Haves Bassin. (1915).

TROLDAND (*Fuligula cristata*). I de senere Aar, hvor Sortedamssøens østlige Del er saa godt som isfri, samles der her især i strenge Vintre en stor Mængde Svømmefugle, særligt Hættemaager, Stokænder og Troldænder; og blandt dem dominerer atter de sidstnævnte, Troldænderne. Saaledes var der i den langtrukne og til Tider ret strenge Vinter 1916—1917: Hættemaager (jævnlig et Tusind eller mere), Stokænder (nogle Hundrede), en Del Taffelænder, nogle Bjærgænder, en Snes Blis-høns, et Par Skalleslugere, nogle Storm- og Havmaager, en Svartbag, en Tordalk, en Sangsvane, samt en stor Mængde Troldænder. Af de sidstnævnte talte jeg 20 Februar mindst eet Tusind, 1 Marts henved to Tusind. Paa dette Tidspunkt frøs det saa stærkt, at selv Sortedamssøen frøs til, dog med Undtagelse af Tilløbets nærmeste Omgivelser, og Troldænderne forsvandt derefter paa nogle faa nær. Den 11 Marts saas saaledes kun 3; men da Vejret snart blev mildere, og Isen begyndte at tø bort, vendte de atter tilbage, saa at jeg 22 Marts atter kunde tælle over et Tusind. De vedblev at holde sig i Søen ogsaa

ind i April Maaned — hvor der endnu var Is paa alle andre Søer. Den 12 April var der saaledes endnu flere Hundrede Troldænder, den 17 endnu 200, den 19 saas en Del færre, og den 20 forsvandt de.

I det nævnte Aar saas ingen Troldænder i Østre Anlæg; men i den følgende Vinter, der var mindre streng, og hvor Troldænderne ogsaa i Sortedamssøen var noget mindre talrige end den foregaaende Vinter og den efterfølgende (1918—19) (hvor de i Antal ikke veg meget tilbage for det i 1916—17), saas 13 Februar 1918 8 Troldænder i Østre Anlæg, øjensynligt forvildede dertil i den stærke Taage, som det var om Morgenens. Da den lettede opad Dagen, forsvandt ogsaa Troldænderne.

RØRHØNE (*Gallinula chloropus*) saa jeg — som tidligere meddelt i dette Tidsskrifts 8 Aargang Hæfte IV S. 205 — første Gang i Østre Anlæg 12 December 1911. Der var to Individuer, og de blev i Anlægget hele Vinteren, skjønt denne til Tider var ret streng. I April Maaned det følgende Aar forsvandt de, saas sidste Gang 12 April og viste sig ikke igjen før om Efteraaret (1912), da de — formodentlig de samme Individuer — observeredes 13 November. Gjennem hele den paafølgende Vinter saas da 1—2 Individuer, en enkelt Gang dog 3; men af og til var de — ligesom iøvrigt Aaret forud — ikke til at finde i adskillige Dage eller en kortere Tid. De holdt sig dog til Foraaret, forsvandt 1 April 1913, lod sig ikke se hele Sommeren; men om Efteraaret var der atter to, denne Gang allerede 17 Oktober, og 14 December var der endog 4. Ligesom de foregaaende Vintere holdt de sig mest i det vestlige Afsnit af Anlægets Søer, især omkring det Sted, hvor der med Mellemrum — under Dannelsen af et lille Vandfald — finder Tilløb af Vand Sted, og hvor derfor Vandet ogsaa holder sig aabent selv i Frostvejr, saa længe der ikke lukkes for Tilstrømningen. Rørhønsene blev derfor her hele Vinteren 1913—14 ligesom de foregaaende to Aar, og der saas indtil 3 Individuer. Hen i April Maaned holdt de sig mere skjult end sædvanligt, og da jeg ikke saa dem i Dagene efter 19 April, mente jeg, at de ligesom i Aarene forud var rejst bort. Den 25. April maatte jeg imidlertid paa Grund af Sygdom opgive alle Observationer indtil videre og fik saaledes ikke Lejlighed til at se, at deres Forsvinden var tilsyneladende, og at de i Virkeligheden beredte sig til at yngle.

Der hengik nu et Par Maaneder, inden jeg kunde gjenoptage

mine Iagttagelser, og da jeg 7 Juli atter fik Lejlighed dertil, saa jeg, at Rørhønsene var der endnu, og 8 Juli saa jeg dem med Kyllinger, i de første Dage kun nogle faa, men 21 Juli med 10, som antagelig har tilhørt andet Kuld, og 3 September var der igen en lille Kylling, som var ene om at repræsentere tredje Kuld. — Hele Familien eller det meste af den blev her om Efteraaret og den paafølgende Vinter (1914—15), og endnu i Februar—Marts saas jævnlig indtil 7 Individuer. De fleste af dem forsvandt imidlertid ud ad Foraaret, og de tilbageblivende, som udgjorde to Par, begyndte i Tyverne af April at bygge Rede. 21 Maj saas de første Kyllinger fra den ene Rede, to Dage senere fra den anden, og 24 Juni saas Kyllinger af andet Kuld. I Løbet af Sommeren og Efteraaret saas Rørhønsene stadigt, og de blev her gennem hele Vinteren 1915—16; i December saas endog indtil 10 Individuer. I Foraaret 1916 atter Redebygning i April, og 13 Maj de første Kyllinger. Maaske var der i dette Aar endog 3 Reder; men Rørhønsene holdt sig mere skjult end i de forudgaaende Aar. De overvintrede 1916—17 paa sædvanlig Maade, endog i et Antal af indtil 25 Individuer, skjønt Vinteren var baade lang og streng. I April begyndte de at bygge Rede, endnu inden Isen var helt forsvundet, og der var mindst to ynglende Par. Vinteren 1917—18 forløb som de nærmest foregaaende, og om Foraaret 1918 byggedes atter Reder og udrugetes flere Kuld, det sidste saa sent, at jeg 29 September saa en Kylling, der næppe var mange Dage gammel.

Medens Rørhønsene var talrige endnu hele Aaret 1917 (i December saas saaledes jævnlig 14 Individuer), har der fra Januar 1918 været færre, højst 6—8 Individuer, ofte kun 2—3, maaske paa Grund af at de fodredes mindre rigeligt af Publikum end Aarene forud (Ernæringsvanskeligheder under Verdenskrigen); men de blev her dog under hele Vinteren 1918—19, og nu i Foraaret 1919 yngler de igjen; men af ubekjendte Grunde mislykkedes det i dette Aar.

Saaledes er i Korthed Rørhønsenes Historie i Østre Anlæg for de sidste 6—7 Aars Vedkommende, og det vil deraf ses, at de overvintrede i 3 efter hinanden følgende Aar, inden de begyndte at yngle her, og at de siden den Tid har været her hele Aaret rundt og ynglet hver Sommer. Det har været meget interessant at iagttage Rørhønekolonien til alle Aarstider — Rørhønsene blev efterhaanden kjendt af en Mængde Mennesker

— og det har som Regel ikke været vanskeligt, i alt Fald ikke udenfor Yngletiden, at faa dem at se, saa meget mere som de efterhaanden blev meget tamme, færdedes frit omkring og lod sig fodre af de Spadserende.

Medens der i de første Aar kun saas et enkelt Par, har der, efter at de var begyndt at yngle herinde, til Tider været ret mange. I Slutningen af Aaret 1916 kunde jeg saaledes jævnlige tælle 15—20 Individuer, i Februar 1917 endog 25; men fra Begyndelsen af 1918 sank Antallet til 6—8 Individuer og holdt sig Resten af Aaret heromkring. Ved Begyndelsen af 1919 svandt Antallet endog ind til 4, og ud paa Sommeren forsvandt de helt. De øvrige Medlemmer af Kolonien er efterhaanden vandret ud, til Smedelinien, Fælledparken og fjernere Steder. Rørhønen synes jo i de senere Aar at være blevet en meget almindelig Fugl her i Landet, idet den nu træffes ved enhver lille Dam eller Mosehul.

Rørhønsene bærer deres Navn med Rette. De færdes nemlig mest mellem Rørene, krydser vel af og til over Vandet for at naa den modsatte Bred, men ses iøvrigt kun sjældent paa det aabne Vand længere Tid ad Gangen. I den Henseende danner de en Modsætning til Blishønsene. Om Efteraaret og om Vinteren, naar det ikke var Frost og Sne, kunde man se dem færdes i Græsset, ofte mange sammen; men naar Kulden kom, og især naar det frøs haardt, og der var Is paa Vandet, og Jorden var dækket af Sne, holdt de sig til Bredderne, hvor der ofte var lidt aabent Vand, eller, naar det blev dem altfor koldt om Benene, krøb de op i Buske og Træer, som stod ved Bredden, gik ofte højt tilvejs, hyppigt i 6—7 Meters Højde, undertiden endog en halv Snes Meter tilvejs. Under saadanne Forhold kunde de ses i Træerne det meste af Dagen, og Natten tilbragte de altid her, indtil der blev aabent Vand igjen og de kunde finde en lille Tue i Vandet eller et flydende Stykke Træ eller svømmende Bundt Rør, som de saa benyttede som Sovested. De begav sig altid til Sovepladsen, enten denne, som under almindelige Forhold, var en Tue, eller det, i Frostperioderne, var et Træ eller en Busk, med stor Forsigtighed, og først naar det var blevet saa mørkt, at det var vanskeligt eller umuligt at følge dem med Øjet. De forstod at snige sig langs Bredden, hvor enkelte Rørstubbe eller smaa Totter Græs kunde skjule dem, — og naar der først havde fundet Rørskær Sted, var der

ikke mange Skjulesteder — og fløj saa pludseligt tilvejs til den øverste Del af Tjørnebuskene og krøb her omkring mellem Grenene, indtil de fandt deres Soveplads. Eller man saa dem, naar Vandet var aabent, snige sig hen til en lille Tue, hvor de saa, undertiden efter at have taget Bad, forsvandt i Mørket. Under saadanne Forhold, hvor man ikke kunde se dem, fordi de faldt ganske sammen med den mørke Tue, lykkedes det mig flere Gange at opdage deres Spejlbillede i det blanke Vand, som omgav Tuen. Naar de sov i Træerne, var de lettest at faa at se tidligt om Morgen, inden det endnu var helt lyst. De havde da gjort sig mindre, navnlig slankere, og saa ikke meget større ud end Solsorterne, der overnattede under lignende Forhold, og inden jeg var blevet opmærksom paa dette Fænomen, tror jeg nok, at jeg nogle Gange gik forbi dem i den Tro, at det drejede sig om sovende Solsorter.

Saasnart Isen var tøet bort, vendte Rørhønsene tilbage til Sovepladserne paa Tuerne, der er det normale for dem. Naar de sad i Træerne om Dagen, var det dog ikke altid for at slippe for at gaa i den kolde Sne, men undertiden ogsaa for at søge Føde. Saaledes har jeg gjentagende Gange set dem i Buske af Kvalkved (*Viburnum opulus*), hvor de fortærede de røde Frugter, som de slugte hele.

Om Foraaret og om Sommeren knyttede Interessen sig navnlig til Iagttagelsen af deres Redebygning og Omsorgen for deres Kyllinger. Paa ingen Tid af Aaret gjorde deres Lyst og Evne til at skjule sig mere bemærket end under disse Forhold. Omkring Midten af April begyndte i Reglen Redebygningen. I de første Aar, hvor de kun overvintrede i Østre Anlæg, forsvandt de ved dette Tidspunkt, og da de i 1914 begyndte at yngle, holdt de sig saa skjult, at jeg maatte tro, at de ligesom de forudgaaende Aar allerede var rejst bort. Senere har jeg gjort den samme Iagttagelse, at de paa dette Tidspunkt fører en saa ubemærket Tilværelse, at man tror dem forsvundne. Kun ved en ejendommelig klukkende Lyd, som de lader høre af og til, og endnu mere, naar Kyllingerne er kommet frem, røber de deres Tilværelse. Det har de fleste Gange i disse Aar været vanskeligt at sige, hvor Reden var, bl. a. fordi de nye Rør ved samme Tid begynder at bryde frem og hurtigt skjuler ethvert Indblik i Rørene. Desuden ligger Reden altid langt ude, i den yderste Del af Rørbæltet.

Rørhønsene begynder som sagt Redebygningen her omkring Midten af April; men Arbejdet vanskeliggøres for dem i betydelig Grad ved særlige Forhold. Paa det samme Tidspunkt tilføres der nemlig som Regel Østre Anlæg Vand i stor Mængde gennem Forbindelsen med Sortedamssøen og dennes Tilløb fra Søerne Nord og Vest for Byen. Vandstanden kan da stige meget betydeligt, og naar der saa, efter at Højden er naaet, lukkes for Tilstrømningen og aabnes for Afløbet, kan Vandstanden til Gjengjæld blive meget lav. Da dette gjentages flere Gange, forvirres øjensynligt Rørhønsenes Begreber. Har de saaledes fundet en passende Redeplads og er begyndt at bygge, kan det hænde, at de nogle Dage senere finder Reden helt eller næsten helt under Vandspejlet, men maaske atter den følgende Dag ligge tør og landfast, og en Redeplads, som ikke er omgivet af Vand, kan de næppe bruge. Det hænder vist derfor af og til, at de maa opgive den valgte Plads og finde en anden, hvis de ikke foretrækker at drage andetsteds hen. Har de endelig fundet Pladsen, og er de begyndt at bygge og maaske allerede begyndt at ruge, saa ved de alligevel at finde paa Raad, hvis Vandet begynder at stige og truer med at drukne hele Reden. Dette saa man saaledes tydeligt i 1915, i hvilket Aar Reden var anbragt saaledes, at den var let synlig fra Spadserestien og ogsaa blev set af mange Mennesker. Man iagttog da, hvorledes Rørhønsene, efterhaanden som Vandet steg, raadede Bod derpaa ved stadigt at gjøre Reden højere. Tilsidst blev Reden saa høj, at den, da der atter var indtraadt normal Vandstand, ragede 30—40 Centimeter over Vandfladen, og paa Toppen af denne kegleformede Rede saa man da den rugende Hun. I Foraaret 1917 holdt den strenge Vinter sig ret længe. Endnu i Begyndelsen af April laa Isen paa Anlægets Søer, og da den begyndte at smelte langs Bredderne, byggede Rørhønsene deres Reder allerede 7 April, ikke ret langt fra Kanten af Isen. De følgende Dage mildnedes dog Vejret saa meget, at Isen forsvandt; men saa fik Rørhønsene det kort efter indtrædende Højvande at kæmpe med.

Rørhønsene i Østre Anlæg byggede dog ikke altid deres Rede i Rørene. De har ogsaa fundet paa at bygge i nedhængende Pilegrene, der fra Træet sænkede sig ned i Vandet og derefter med Endeskudene atter løftede sig op over dettes Overflade som buskagtige Dannelser. Ved tilflydende Smaagrener, afbrækkede

Rør og lignende dannedes herved ligesom en lille Tue, og i denne anlagde de saa Reden. Ved for lav Vandstand kan en saadan Rede komme til at hænge i Luften, og dens Beskyttelse ved at være omflydt med Vand blive illusorisk, derved at de tidligere neddykkede Grene nu hæves op over Vandet og danner en Broforbindelse med Land. Dette skete netop i det her beskrevne Tilfælde, saa vidt man kunde se.

Rørhønsene er som sagt meget forsigtige under Redebygning og Rugning; men naar Kyllingerne omkring Midten af Maj kommer frem, røber de sig snart. Man hører da Forældrenes hyppige Kalden, og man ser de smaa pudsige sorte Skabninger smutte omkring og snart ogsaa svømme med Forældrene. I det nævnte Aar, hvor Reden havde været let at se, saa man ogsaa jævnlig Kyllingerne, og det saa ejendommeligt ud, da disse — 10 i Tal — en Dag skulde paa en længere Udflugt med Forældrene. Først saa man dem følge Bredden i Rørene; men da de saa kom til et Sted, hvor der var en Afbrydelse i Rørbæltet, og de maatte passere et større Stykke aabent Vand, svømmede de i Kølvandslinie, idet den ene af Forældrene var i Spidsen af den lille Konvoj, medens den anden afsluttede denne.

Medens Kyllingerne endnu var i Reden, fik man ogsaa i det nævnte Aar et andet lille Billede af Samlivet at se. Man kunde nemlig iagttage Hannen komme til Reden, klatre op ad denne — det var efter Højvandet — og dels putte Føde i Hunnens Næb, dels i Næbet paa de smaa Kyllinger, som stak Hovederne frem under Moderen. Ved en anden Lejlighed saa jeg en Dag, da det pludselig blev stærk Regn, hvorledes Rørhønen, der stod paa lavt Vand, fik alle Kyllingerne kaldt ind under sig og beskyttede dem som en stor Paraply, under hvilken man saa de mange Ben staaende i Vandet.

Som bekjendt yngler Rørhønsene 2 Gange i samme Aar og ikke sjældent endnu en tredie Gang; men Antallet af Kyllinger bliver i Reglen mindre for hvert Kuld. Medens første Kuld kan bestaa af 12—14 Kyllinger, er der noget færre i andet Kuld, og det tredie bestaar ofte kun af en enkelt Kylling. Dette saa man ogsaa her flere Gange. Saaledes iagttoges i 1914 en enkelt lille Kylling 3 September, og i 1917 endog en enkelt næppe mange Dage gammel Kylling saa sent som 29 September.

Det er tillige almindelig bekjendt, at de store Kyllinger af tidligere Kuld fungerer som et Slags Barnepiger for deres smaa

Søskende af et senere Kuld. Ogsaa dette interessante Forhold kunde man konstatere her i Anlægget, hvor man saa ikke alene de store vogte de smaa, men ogsaa hvorledes de madede dem.

BLISHØNE (*Fulica atra*). I Sortedamssøen holder Blishønsene til hver Vinter i de senere Aar, ofte i et Antal af en Snes Individier eller mere. I Østre Anlæg er kun set en enkelt af og til, saaledes 14 December 1918, men et Par Gange i længere Tid ad Gangen, nemlig i Efteraaret 1913 fra September til Aarets Udgang og i 1914 fra 5 September til 19 Januar 1915, i begge Tilfælde indtil den tiltagende Frost tvang dem til at flygte.

MUDDERKLIRE (*Actitis hypoleuca*), som maa antages at aflægge et flygtigt Besøg i Østre Anlæg af og til, har jeg kun set en enkelt Gang, 26 Juli 1918.

SKOVSNEPPE (*Scolopax rusticula*). Iagttaget en enkelt Gang, 1 Juni 1916.

HÆTTEMAAGE (*Larus ridibundus*). I Løbet af de sidste tre Decennier er Hættemaagen her i Landet blevet Standfugl og overvintrer i tiltagende Antal her i Byen, færdes i Byens Gader, lader sig fodre ved Vinduerne og gjør i det hele Indtryk af at være husvant. Medens der ogsaa om Sommeren til Stadighed kan ses enkelte Hættemaager i Peblinge- og Sortedamssøen, er det en Undtagelse at se dem i Østre Anlæg. Her indfinder de sig først i Løbet af Oktober, bliver her saa hele Vinteren — ofte i betydeligt Antal, indtil 200 eller mere, saafremt Isforholdene ikke bliver alt for ugunstige, og forsvinder herfra sidst i Marts eller først i April til Ynglepladserne. I den strenge Vinter 1916—17, hvor de led en Del af Kulden (flere blev truffet i halvdød Tilstand paa Isen og maatte indfanges og dræbes), og hvor Vinteren trak længe ud, blev de her noget længere end sædvanlig, de sidste forsvandt først herfra 21 April.

STORMMAAGE (*Larus canus*). Imellem Hættemaagerne ses jævnlig om Vinteren enkelte Stormmaager.

HAVMAAGE (*Larus argentatus*). En enkelt af og til om Vinteren.

TERNE (*Sterna hirundo*). Ses jævnlig om Sommeren, især i Juni og Juli, undertiden adskillige Dage i Træk, idet den gjentagne Gange gennemflyver hele Strækningen i Anlægget og af og til støder ned. Undertiden indfinder den sig et Par Gange om Dagen.

SPURVEHØG (*Accipiter nisus*). Set flere Gange, om Efteraaret

i September—Oktober, om Foraaret i Maj, strygende lavt gennem Botanisk Have paa Jagt efter Smaafugle.

DUEHØG (*Astur palumbarius*). Kun set en enkelt Gang (April 1916) i Botanisk Have forfølgende en Flok Duer ind over de tilstødende Gader.

NATUGLE (*Syrnium aluco*). En enkelt set af og til i Efterommeren henad Aften i Østre Anlæg, formentlig kommende fra Kongens Have, hvor Natugler har holdt til i flere Aar. Saaledes saas daglig en Natugle hele sidste Vinter igjennem (1918—19) sidde her paa nøjagtigt samme Sted i et gammelt Lindetræ, og i Foraaret har Natuglen ynglet i Kongens Have, hvor man kunde se udføjne Unger sidst i Maj.

RINGDUE (*Columba palumbus*). Siden 1913 har Ringduen været iagttaget i Østre Anlæg, enkelte Aar som 1913, 1917 og 1918 kun nogle faa Gange, i andre Aar især 1914, 1915 og 1916 i saa lang Tid om Sommeren, at den utvivlsomt har ynglet der. De første er formentlig Udvandrere fra Frederiksberg Have, hvor de allerede i en Aarrække, i alt Fald siden 1908, har holdt til.

MURSEJLER (*Cypselus apus*). Kommer hertil i Maj, de første omkring Midten af Maanedens, som det ses af nedenstaaende Fortegnelse, hvor den tidligste Ankomst var den 10de, den seneste 20 Maj, (gjennemsnitlig 15 Maj); men Hovedmængden kommer vel nok noget senere, idet man til henimod Maanedens Slutning, ja endog i første Halvdel af Juni kan se større eller mindre Flokke komme sejlene i store, prægtige Buer og Kredse eller Ringe (hvorfra det svenske Navn Ringsvala skal hidrøre). Det er sjældent, at man ser dem fare afsted i lige Linie. En enkelt Gang, 20 August 1912, har jeg dog set en anelig Flok, ca. 60 Individuer flyve lavt henover Anlægget i stor Fart omtrent Nord—Syd, altsaa formentlig paa Bortrejse.

Mursejlernes Ophold hos os strækker sig som Regel ikke over mere end 3 Maaneder, nemlig fra Midten af Maj, da som anført de første kommer, til Midten af August, da de fleste forlader os eller allerede er rejst. De begynder allerede i Slutningen af Juli at samle sig i store Flokke, og i Begyndelsen af August er det kjendeligt, at deres Antal tager af, og i Løbet af denne Maaned rejser saa efterhaanden Resten, saaledes at det kun er faa, man ser ind i September. Af den vedføjede Liste fremgaar, at flere Gange saas de sidste allerede i August, i 1914

endog saa tidligt som 18 August, i andre Aar derimod i September. I 1918, hvor Smaafugletrækket i det Hele var sent, og hvor det for Svalernes Vedkommende endnu foregik langt ind i Oktober, saa jeg endnu 10 Oktober to Mursejlere, der fløj mod Syd. Mærkeligere var det dog, at der ogsaa blev set Mursejlere i Begyndelsen af November, og jeg selv havde den mærkelige Oplevelse, at jeg, sammen med Viceinspektør H. Winge, saa en Mursejler i Hellerup 15 November, og dertil kan endda føjes, at Winge endnu den følgende Dag saa en Mursejler (den samme?) sammesteds. Afrejse i Oktober maa jo allerede siges at være noget usædvanligt for en Fugl som Mursejleren; men at det sker i November — 3 Maaneder efter det sædvanlige Tidspunkt for Mursejlernes Afrejse — maa betragtes som overordentlig sjældent. Det nævnte Eksempel er vel nok hidtil et Unicum herhjemme; men andetsteds har man i tidligere Tid oplevet lignende Tildragelser, ikke alene i England, hvor saadant forlængst er konstateret; men ogsaa i Norge, saa nordlig som ved Varangerfjord, har der været en Mursejler i Midten af November, idet R. Collett meddeler, at han i 1871 fra nævnte Sted modtog en Mursejler, der efter i flere Dage at have været set flyvende omkring der paa Eggen fandtes død 15 November.

Mursejleren saa jeg:

	Forste Gang	Sidste Gang
1909.	20 Maj	5 September
1910.	20 —	21 August
1911.	12 —	29 —
1912.	15 —	8 September
1913.	10 —	24 August
1914.	—	18 —
1915.	10 —	22 —
1916.	13 —	2 September
1917.	19 —	22 —
1918.	19 —	10 Oktober (15 November)
1919.	15 —	

Mursejlernes fænomene Flyvefærdighed beskytter dem mod Angreb fra Rovfugle, men skal dog ikke kunne sikre dem fuldstændig, idet det af og til skal kunne lykkes Lærkefalken at tage dem, især de unge og mindre erfarne Fugle. Mursejleren flyver hele Dagen, hvilket ved Midsommertid vil sige omtrent

hele Døgnet, ses aldrig sætte sig paa Træer eller Huse og kommer ikke med sin gode Vilie ned paa Jorden. Med Undtagelse af Søvn, Æglægning og Rugning, som foregaar i den lidet kunstige Rede, udfører den alle sine Funktioner i Flugten, ikke alene fanger sin Føde og slukker sin Tørst ved at drikke af Vandoverfladen, men ogsaa parrer sig i Luften, saaledes som den udmærkede Iagttager, Englænderen Gilbert White allerede konstaterede for ca. halvandet Hundrede Aar siden. Rigtigheden af denne Iagttagelse kan man konstatere, naar man, følgende Whites Raad, gaar ud en smuk Majmorgen og iagttager de højtflyvende Mursejlere. Det kan da hænde, at man ser »one drop on the back of another« og derpaa ser Parret falde flere Favne nedad, idet de samtidig udstøder et skarpt Skrig. Det er lykkedes mig selv et Par Gange at iagttage dette Fænomen, og hvor vanskelig et Kunststykke det er, fremgaar af, at i det ene af Tilfældene lykkedes det først ved det tredje Forsøg.

ISFUGL (*Alcedo ispida*). Er i de sidste Aar set enkelte Gange af andre baade i Østre Anlæg og i Botanisk Have. Jeg selv har kun set den en enkelt Gang i Anlægget (Januar 1916).

GJØG (*Cuculus canorus*) har jeg kun iagttaget en enkelt Gang i Østre Anlæg, nemlig 11 Juni 1911.

VENDEHALS (*Iynx torquilla*) ses ikke hvert Aar, men dog jævnlig paa Foraarsstrækket, saaledes 1909 8 Maj, 1912 12 Maj, 1915 3 og 4 Maj, 1919 27 April og 14 Maj. Paa Efteraarsstrækket har jeg derimod kun haft Lejlighed til at se den et enkelt Aar, nemlig 23 og 24 August 1918.

LILLE FLAGSPET (*Dendrocopus minor*) er ret almindelig i Nærheden af os, baade i Tyskland og i Norge og Sverige, og i sidstnævnte Land forekommer den helt ned i Skaane, i alt Fald om Vinteren. Det synes imidlertid at være sjældent, at den forvilder sig her til Landet, idet Meddelelserne om dens Forekomst i Danmark baade er faa og usikre. Det var mig derfor en stor Overraskelse at faa Lejlighed til at iagttage en Lille Flagspet i Botanisk Have her i Kjøbenhavn 9 December 1918. Jeg opdagede den først i en Røn tilhøjre for mig. Derfra fløj den straks efter over i en lille Ask paa den modsatte Side af Gangstien, hvor jeg stod; men begge Gange var den ikke mere end 6—7 Meter fra mig, og skjønt hele Observationstiden næppe beløb sig til et Par Minutter, idet den straks efter fløj videre og

forsvandt for mig, kunde jeg dog paa Grund af den ringe Afstand ikke alene konstatere dens typiske Flagspet-Udseende med den sort og hvidt tavlede Ryg ganske tydeligt, men ogsaa vurdere dens Størrelse (som en Spetmejsje) med saa stor Sikkerhed, at der ikke kunde være Tale om Forveksling, og da den ikke havde rød Hætte — i det hele ikke noget rødt — kunde det tillige fastslaas, at det drejede sig om en Hun.

STOR FLAGSPET (*Dendrocopus major*) ses ikke hyppigt og kun paa korte Besøg, saaledes i Januar (1915 og 1917), April (1910), September (1914), Oktober og December (1916).

SKOVSKADE (*Garrulus glandarius*) har jeg kun set en enkelt Gang, nemlig 22 Oktober 1916, 2 Individer, i Botanisk Have.

SKADE (*Pica caudata*) var endnu for godt et halvt Aarhundrede siden en meget almindelig Fugl i Kjøbenhavn, næsten lige saa almindelig som Solsorten nu. Den fandt passende Lokalteter i det Terræn, som omgav den gamle By, dels paa selve Voldene, i hvis store Træer der fandtes adskillige Skadereder, dels i hele det øvrige Fæstningsterræn samt udenfor Søerne, dels i de derværende mange, tildels sammenstødende, store Haver med deres gamle Træer, dels paa Kirkegaardene. I min Faders store Have paa Nørrebro, der sammen med den tilstødende Mosaiske Kirkegaard udgjorde et Areal paa 5—6 Tønder Land, fandtes i mine Drengaar, 3: i Tredserne, til Stadighed 5—6 Skadereder. Fra Slutningen af Halvfjerdserne tog Skaderenes Antal lidt efter lidt af, og ved Aarhundredets Slutning var Skaden allerede en sjælden Fugl i Kjøbenhavn. Grunden til dens Aftagen var utvivlsomt Byens Vækst, den siden Halvfjerdserne stadigt og hurtigt tiltagende Bebyggelse, idet de smaa lave gamle Ejendomme, der var omgivet af store Haver og havde store Gaardspladser, Møddinger og Affaldsdynger, med Hønsegaarde og Svinestier samt ofte Ko- og Hestestalde, efterhaanden men dog temmelig hurtigt — i Løbet af nogle faa Decennier — erstattedes af høje, ofte sammenbyggede Huse, der undertiden opførtes som hele Gader paa en Gang. Jordvejene afløstes af brolagte Gader, Gaardspladsen blev lille og snævrede ind mellem de høje Bygninger og blev brolagt eller asfalteret. Hønsegaardene og Kreatur- og Hestestaldene forsvandt ligeledes, og Møddinger og Skarndynger erstattedes af tildækkede Gødningsgruber og Zinkbeholdere med Laag. Haverne forsvandt samtidig saa godt som fuldstændigt. Da der saaledes hverken lev-

nedes Skaderne Opholdssted eller Byggeplads eller Adgang til at finde passende Føde, kan det ikke synes underligt, at de efterhaanden maatte fortrække. De veg dog kun Valpladsen Fod for Fod, holdt sig saa længe de kunde paa de Steder, hvor de var vant til at færdes; men tilsidst maatte de give tabt, og nu er som sagt Skaden, denne pragtfulde og livlige Fugl, en Saga blott her i Byen. Længst holdt den sig, hvor der var passende Haver og høje Træer at bygge i. Saaledes ynglede Skaden endnu omkring 1890, som den havde gjort i en Aarrække, i Kommunehospitalets Haver. Trods Efterstræbelser og Forfølgelse lykkedes det den dog at gennemføre Rugningen i det nævnte Aar. Da den straks om Foraaret havde bygget Rede i et Lindetræ, blev Reden fjernet. Den byggede da en ny Rede i Træet ved Siden af, og da den havde lagt Æg og skulde til at ruge, blev Æggene taget bort. Imidlertid var Tiden gaaet, og det var blevet Sommer, og Skaden byggede da for tredie Gang i et nylig udsprunget, tæt Kastanietræ, og her opdagede dens Forfølgere den ikke, og den fik saaledes Lov til at ruge i Fred. Det følgende Aar kom den ikke igjen dér, men skal dog endnu i indeværende Aarhundredes Begyndelse have haft Rede i en af de store Kastanier ved Sortedamssøen i Østersøgade, i hvilke der i tidligere Aar jævnlig havde været Skadereder. Siden den Tid synes den at være forsvundet fra det Kjøbenhavn, hvis nordlige Grænse den Gang var Lersøen og Ladegaardsaaen, i alt Fald som Ynglefugl, hvorimod den jo endnu træffes i Yderkanterne af det udvidede Kjøbenhavn, i de saakaldte indlemmede Distrikter. Saaledes har jeg set den ved Brønshøj.

I det heromhandlede Tiaar har jeg dog set den paa hastige Besøg i Østre Anlæg og Botanisk Have, men i Alt kun 4 Gange, nemlig i 1909, 2 og 7 Oktober og 1913 28 og 30 September, de to første Gange i Bot. Have, de to sidste i Østre Anlæg. Besøget 7 Oktober er interessant derved, at Skaden — der saas hver Gang kun en enkelt — den Dag blev forfulgt af 5—6 stærkt skrigende Solsorter helt ud over Kommunehospitalet.

ALLIKE (*Corvus monedula*) har jeg af og til set enkeltvis eller i smaa Flokke i Januar og Februar, hyppigere om Efteraaret (Oktober og November) og om Foraaret (Marts og April), men ikke i December og ikke i den egentlige Sommertid (Maj—Septbr. incl.). Ofte har Alliken kun været iagttaget flyvende over Anlægget, men ikke sjældent har den sat sig i dettes Træer og

blandet sig med Kragerne. Om Efteraaret er den ikke iagttaget her tidligere end 16 Oktober, som oftest først i November, og om Foraaret ikke senere end 19 April.

RAAGE (*Corvus frugilegus*), der i en Aarrække havde ynglet forskellige Steder i Kjøbenhavn (Grønningen, Amalienborgs Have, Bispegaardens Have og fl. Steder), syntes ved Aarhundredets Begyndelse forsvundet; men i 1909 dukkede en lille Koloni op og ynglede i Østre Anlægs nordlige Hjørne i de derstaaende store Elmetræer.

KRAGE (*Corvus cornix*). Heri Byen ses Kragen kun undtagelsesvis om Sommeren, naar et eller flere Par, som det hænder af og til, yngler her. Ellers ses Kragen her kun i Vinterhalvaaret. De første indfinder sig omkring Midten af Oktober eller lidt før, samtidig med det almindelige Kragetræk, der ogsaa kan iagttages her, men dog ikke er meget fremtrædende. Om Foraaret forsvinder de efterhaanden i Begyndelsen af April, de sidste ved Midten af denne Maaned, og undtagelsesvis bliver et Par tilbage og yngler, dog ikke i selve Anlægget, men som oftest i Kongens Have. Hele Vinteren ses saa et lokalt daglig Træk, idet Kragerne hver Morgen, inden det endnu er helt lyst, kommer nordfra, fra Sovestederne i Skovene Nord for Byen, bl. a. de gamle Ege i Charlottenlund, hviler sig lidt i Østre Anlægs store Popler og flyver saa videre i sydlig Retning (til Amager?). Om Eftermiddagen vender de saa — kort før Mørkets Frembrud — tilbage i modsat Retning, hyler sig ligesom om Morgenens lidt i Anlæggets Træer, inden de flyver videre. En enkelt Gang saa jeg, at en meget tæt Taage tvang dem til at blive i Anlægget og overnatte dér. Om Efteraaret er Antallet ved Trækets Begyndelse kun ringe; men det tiltager hurtigt og kan stige til henved 100. Af dem bliver 20—30 Individier som oftest i Anlægget og lever her af Brød, som kastes til dem, og forskjelligt Affald. I mine Drengenaar erindrer jeg, at dette lokale Træk gik i en anden Retning, nemlig i Stedet for fra Nord til Syd gik det fra Øst til Vest, idet Kragerne overnattede paa de i Orlogshavnen liggende tiltaklede Krigsskibe, hvorfra de saa om Morgenens spredte sig udover Markerne Vest og Nord for Byen.

SORTKRAGE (*Corvus cornix var. corone*) har jeg set en Gang i Anlægget. (3 November 1919.)

TORNSKADE (*Lanius collyrio*) har jeg iagttaget, men kun i Botanisk Have, nogle Gange paa Foraarsstrækket, nemlig 1917 15

og 17 Maj, 1918 23 Maj og 1919 21 Maj, og kun en enkelt Gang senere paa Aaret, nemlig 17 August 1915.

SILKEHALE (*Ampelis garrula*), set af og til baade i Østre Anlæg og Botanisk Have, tidligst 29 Decbr. (1913), senest 26 Marts (1919), enten i smaa Flokke eller enkeltvis. Saas i 1913 (29 Decbr.), 1914 (i Februar, samt 18 Marts), 1917 (22 og 28 Februar) og 1919 (2—26 Marts). Paa saa sene Tidspunkter er i Reglen alle Rønnebær og de fleste Tjørnebær fortæret af Sol-sorterne. Silkehalen tyer da især til Hybenfrugterne, som den sluger hele, eller Ligusterbærrene.

DIGESVALE (*Hirundo riparia*). Ses jævnlig om Eftersommeren, især August—September.

BYSVALE (*Hirundo urbica*). Det er utvivlsomt, at Bysvalen nu er mindre hyppig i Kjøbenhavn end tidligere, inden Byen fik sit Storstadspræg. Den ankommer senere end Forstuesvalen, i Reglen i første Trediedel af Maj, men er, uvist af hvilken Grund, i dette Tiaar jævnlig først iagttaget langt senere, som det ses af nedenstaaende Fortegnelse over Ankomst- og Afrejsetider. Den findes endnu her i Byen som Ynglefugl, skjønt i langt ringere Antal end før. Saaledes yngler der aarlig adskillige Par i Buegangene paa Christiansborg. Desuden har jeg jævnlig set dens Rede under lavtsiddende Karnapper og Altaner, flere ved Frederiksholms Kanal og i Østbane- og Stockholmsgadekvarteret.

Bysvalen saa jeg:

	Forste Gang.	Sidste Gang.
1909.	20 Maj	8 September
1910.	18 —	24 Oktober
1911.	9 Juni	10 September
1912.	28 Maj	3 —
1913.	6 —	30 —
1914.	—	6 Oktober
1915.	7 —	24 September
1916.	4 —	21 —
1917.	19 —	16 —
1918.	1 Juni	2 Oktober.
1919.	25 Maj.	

Efteraarstrækket falder hovedsagelig i September. De sidste Bysvaler ses ofte allerede i Begyndelsen af denne Maaned, men

i Almindelighed dog først sidst i September eller i Begyndelsen af Oktober, sjældent i Slutningen af sidstnævnte Maaned. Saaledes saa jeg i 1910 i Oktober Maaned nogle faa Forstuesvaler og en enkelt Bysvale daglig færdes sammen i Østre Anlæg i Læ af Buskadserne. Forstuesvalerne forsvandt ved Maanedens Midte; Bysvalen holdt fremdeles ud, skjønt det øjensynligt kneb med at skaffe Føden, da der næsten daglig var Taage og Dis undtagen nogle faa Timer midt paa Dagen. Nætterne var desuden meget kolde, og det blæste en Del. Den 24de Oktober saa jeg den sidste Gang. Om den var omkommet eller rejst videre sydpaa, lod sig ikke afgjøre; det første er det sandsynligste.

FORSTUESVALE (*Hirundo rustica*) kommer hertil tidligere end Bysvalen, Forløberne allerede i de sidste Dage af April; men den store Mængde kommer sjældent før noget ind i Maj, ofte langt hen i denne Maaned — der er jo ikke saa lidt Sandhed i det gamle Ord, der siger, at een Svale gjør ingen Sommer. Her i Byen har jeg tidligst set Forstuesvalen 25 April (1913) og senest set den ankomme 20 Maj (1909); men jeg tror at have lagt Mærke til, at man ofte ser den udenfor Byen tidligere end her i Kjøbenhavn. Ankomst- og Afrejsetider fremgaar bedst af følgende Oversigt:

Jeg saa Forstuesvalen:

	Første Gang	Sidste Gang
1909.	20 Maj	30 September
1910.	12 —	15 Oktober
1911.	7 —	15 —
1912.	28 April	8 —
1913.	25 —	10 —
1914.		28 —
1915.	30 April	13 —
1916.	4 Maj	15 —
1917.	2 —	22 —
1918.	9 —	11 November
1919.	10 —	

Medens Forstuesvalen er forholdsvis faatallig her i Byen om Foraaret — særligt i Aar (1919) — og heller ikke yngler her i særdeles stor Mængde, kan den om Efteraaret, naar Afrejsen nærmer sig, være særdeles talrig. Allerede henimod Slutningen

af August ses den her i store Skarer, især Morgen og Aften, navnlig dog om Aftenen, og de tiltager i Antal fra Dag til Dag. Over Østre Anlæg ser man dem komme en Timestid før Solnedgang. De kommer pludselig til Syne og synes altid at komme fra Øst og Nord. Særlig talrige var de i Eftersommeren 1918. Allerede i August indfandt sig Aften efter Aften i flere Dage store Flokke af Digesvaler, derefter af By- og Forstuesvaler, der efterhaanden naaede et Antal af over Tusinde. Efter en Tid at have fløjet frem og tilbage over Anlægget og de tilstødende Gader, forsvandt de lidt efter Solnedgang pludseligt allesammen i nordlig Retning til det Sted, hvor de plejer at overnatte, de store Rørskove ved Gjentofte Sø. Her kunde man for nogle Aar siden — og kan formodentlig endnu — se, hvorledes de bar sig ad med at søge Nattero i Rørene. Man saa dem fra lidt før Solnedgang svæve over Søen i en betydelig Højde, og jo nærmere Solen kom Horizonten, desto større blev deres Antal, der utvivlsomt beløb sig til flere Tusinde, foruden Forstuesvaler, der udgjorde Flertallet, formentlig ogsaa Bysvaler og muligvis ogsaa Digesvaler. Naar Solen saa forsvandt under Horizonten, og der yderligere var gaaet et Kvarterstid, kunde man se det pragtfulde Syn, hvorledes Svalerne, der saas mod den klare, lyse Vesthimmel, i hastigt Tempo den ene efter den anden daledede eller ligesom faldt ned i Rørbæltet, og i Løbet af et Kvarter var alt roligt. Det hele foregik saa lydløst og stilfærfærdigt, at man ikke vilde opdage det, naar man ikke havde Opmærksomheden henvendt derpaa, saa meget mere som Mørket samtidigt begyndte at indfinde sig.

Denne Tiltagen af Antallet fortsættes daglig og kulminerer i første Halvdel af September, og ved Midten af denne Maaned eller noget senere plejer Hovedmængden at forsvinde, ofte ret pludseligt. Man vedbliver dog ogsaa efter denne Tid at se Svaler, endog i store Flokke; men det er kjendeligt, at de fleste er rejst, og fra Slutningen af September ses kun faa og ind i Oktober endnu færre. De sidste forsvinder da i Løbet af denne Maaned — og i Maanedens Slutning er det forholdsvis sjældent at se dem; men det hører dog ikke til de helt ualmindelige Ting, at man kan se Svaler endnu i November. Det er kun lykkedes mig en enkelt Gang at se Forstuesvalen saa sent, nemlig i Efteraaret 1918, da jeg saa en enkelt endnu 11 November, næsten en Maaned efter at jeg havde set de sidste.

SPETMEJSE (*Sitta europaea*) har jeg kun truffet tre Gange i Østre Anlæg, alle Gange i 1916, nemlig 27 September, 9 og 27 Oktober.

HEDELÆRKE (*Alauda arborea*) er vel ikke nogen sjælden Fugl i Danmark; men jeg havde dog ikke tænkt mig Muligheden af at skulle træffe den midt i Kjøbenhavn. Derimod var det jo ikke, syntes jeg, utænkeligt, at jeg kunde faa Lejlighed til at se den trække over. Dette skete ogsaa i 1911, da jeg 16 April — ret sent for Hedelærken — saa en lille Flok af denne Fugl om Morgenen lidt før Kl. 8 flyve lavt hen over Østre Anlæg i Retning fra Syd til Nord. Som det er Sædvane for denne Art, fløj Flokken syngende afsted, og dens jublende, vellydende Sang virkede ejendommelig betagende. Paa Grund af den Begrænsning, jeg havde givet mit Emne, kunde jeg dog ikke paa Basis af denne Iagttagelse regne Hedelærken med til mit Observationsomraades Fauna.

Imidlertid fik jeg 7 Aar senere, i Slutningen af Marts 1918, atter Lejlighed til at iagttage Hedelærken her i Byen og denne Gang paa nært Hold og flere Dage i Rad. Den 26 Marts Formiddag saa jeg nemlig 4 Hedelærker, hvoraf de to dog straks efter forsvandt, gaa i Botanisk Have. De var saa lidt sky, at jeg kunde nærme mig dem paa faa Skridts Afstand, og de holdt sig hele Dagen omtrent paa samme Sted. Vejret var koldt og blæsende, om Natten havde det endog frosset 5—6 Grader, og Lærkerne krøb sammen. De færdedes mest i Græsset, hvor de søgte deres Føde, men ogsaa paa de grusede Gange, og de var ofte ikke længere fra mig, end at jeg vilde have kunnet naa dem med Enden af min Stok. De nynnede kun lidt og svagt, medens de bevægede sig omkring. Den følgende Dag fandtes de fremdeles paa samme Sted; men nu var der atter 4. De var nu mere sky, fløj straks op, naar man forsøgte at komme dem nærmere, krydsede saa lidt rundt og forsvandt en lille Tid. De holdt sig mest til Terrænet mellem Botanisk Have og Sølvgade. Her holdt de sig baade den følgende Dag (den 28) og den næstfølgende (29 Marts), var fremdeles noget sky og fløj jævnlig op; men kun en enkelt Gang saa jeg en af dem sætte sig i en stor Tjørn, dog kun for et Øjeblik. De opholdt sig samme Sted Maaneden ud og saas sidste Gang 1 April.

Endnu en Gang har jeg set Hedelærken her, nemlig i indeværende Foraar (1919), da jeg 14 Marts, Formiddag, hvor Vejret

var koldt, med nordøstlig Vind og Tøsne, fik Øje paa en Flok paa 15—16 Individder løbende i Botanisk Haves Græsplæner. Den følgende Dag, hvor alt var dækket af et tyndt Lag Sne, saas endnu 2 Hedelærker, der søgte deres Føde langs Græsplænerens snebare Kanter.

STÆR (*Sturnus vulgaris*) er vel Trækfugl her i Landet, men det er ikke ualmindeligt, at flere eller færre ses her om Vinteren. Saaledes har der i det sidste Decennium hvert Aar været Stære i Østre Anlæg eller Botanisk Have, snart paa det ene, snart paa det andet af disse Steder. Kun sidste Vinter danner i denne Henseende en Undtagelse fra alle de foregaaende, idet de sidste Stære blev set 18 December 1918, og jeg iagttog derefter ingen før 5 Marts 1919. Grunden til, at Stæren bliver her i enkelte Vintre og ikke i andre, er ikke ganske klar. Det synes i ethvert Tilfælde ikke at være Kulden, som fordriver dem, da vi i de Aar, hvor Stære har overvintret hos os, har haft baade strenge og milde Vintre, og i et enkelt Aar, 1915—16, hvor der opholdt sig en lille Flok Stære paa 5—6 Individder til Stadighed i Botanisk Have, forsvandt Flokken pludseligt 13 Januar, netop paa et Tidspunkt, hvor Vejret blev usædvanligt mildt og forarsagtigt; men Flokken vendte ogsaa tilbage 14 Dage senere.

Ligesom for andre Arters Vedkommende kunde det være berettiget at spørge: Er det vore egne Stære, som bliver her om Vinteren, eller er det Stære, som har ynglet længere nordpaa, og som søger til Danmark for at overvintre? En lille Iagttagelse, som jeg har haft Lejlighed til at gøre, kan vel ikke løse Spørgsmaalet, men kunde maaske dog støtte Formodningen om, at det ikke er vore egne, men fremmede Stære, som er her om Vinteren. Iagttagelsen er følgende: En Efteraarsmorgen — 8 November 1915 — hørte jeg paa min Vandring gennem Botanisk Have pludseligt Løvsangerens (*Phylloscopus trochilus*) bekjendte, lille Sang ganske tydeligt over mit Hoved, idet jeg passerede nogle Asketræer. Havde det været en Majmorgen, havde jeg næppe skænket den særlig Opmærksomhed; men at træffe Løvsangeren her i November, det var dog ikke hændet mig før, og da jeg derfor saa i Vejret, fik jeg Øje paa Sangeren, en Stær, som sad og fløjtede og jævnligen flettede den nævnte Strofe ind i sin Sang. Senere hørte jeg den endnu et Par Gange i samme Maaned, og i Slutningen af December blev den ligeledes hørt.

Derefter hørte jeg den først 13 Januar 1916, stadig paa samme Sted; men saa var det, at den lille Flok, hvortil den hørte, og som bestod af 5—6 Stære, som ovenfor nævnt pludselig forsvandt trods det meget milde Vejr. Fjorten Dage efter vendte de dog tilbage igen, og at det var de samme Stære, derfor talte, at en af dem var den, som kunde gengive Løvsangerens Strofe paa en særdeles skuffende Maade. Man vedblev med Mellemrum at høre denne Sang Vinteren igjennem, snart paa det sædvanlige Sted i Botanisk Have, snart ogsaa i Østre Anlæg, sidste Gang 17 Marts. Derefter hørte jeg ikke noget til den, heller ikke i Løbet af Sommeren, og troede, at den var forsvundet. Først om Efteraaret — 7 Oktober 1916 — hørte jeg den igjen, atter paa det samme Sted i Botanisk Have. Jeg hørte den atter i Januar og Februar og derefter 15 Marts 1917 for sidste Gang i den Vinter. Derpaa gik et helt Aar, hvor jeg ikke saa noget til den; men 23 Marts 1918 hørte jeg den igjen. Nu var Strofen efterhaanden blevet noget udvisket, men var dog stadig let kjendelig.

Denne Iagttagelse kan vel tydes paa flere Maader. At det var den samme Stær, jeg iagttog i 3 paa hinanden følgende Vintre, synes mig utvivlsomt, og da den saa godt som altid holdt sig paa samme Sted, i Botanisk Have i Nærheden af de der ophængte Stærekasser, var jeg først tilbøjelig til at tro, at det drejede sig om et Slags Standfugl, som yngede der om Sommeren og overvintrede sammesteds; men da jeg maa indrømme, at jeg kun hørte den synge den nævnte Sang i Vinterhalvaaret, netop mellem Tidspunkterne for Stærens Efteraars- og Foraars-træk, kan jeg ikke nægte, at det forekommer mig rimeligere at antage, at det har drejet sig om en Stær, der, efter at have ynglet længere nordpaa, om Efteraaret kom hertil for at overvintre og atter det følgende Foraar forlod os. Selv om denne Tydning skulde være den rette, beviser Iagttagelsen naturligvis ikke, at alle her overvintrende Stære hører hjemme nordpaa; men det gjælder i dette Tilfælde formentlig hele den lille Flok, hvortil den hørte.

Da jeg saaledes aarlig har kunnet iagttage Stære her, ikke altid hver Dag, men dog jævnlig hele Vinteren igjennem, har det ikke været muligt at afgjøre, naar den første Stær kom om Foraaret. Saa vidt jeg har kunnet skjønne, indfinder sig ofte enkelte Stære allerede i Begyndelsen eller omkring Midten af

Februar; men en Tælling viser dog, at den store Mængde som Regel først kommer omkring Midten af Marts. At dette sidste Tidspunkt er det almindelige, derfor kunde maaske den Omstændighed tale, at det eneste Aar, hvor der ingen Stære var her om Vinteren, nemlig sidste Vinter (1918—19), saas den første Stær 5 Marts. Omstørelse, overvintrende Stære kunde jo ogsaa tænkes at simulere ankommende Stære, naar de i Februar pludselig viste sig paa et nyt Sted, ligesom det jo heller ikke er udelukket, at Stære kunde vedblive at komme nordfra længe efter det egentlige Efteraarstræks Ophør, f. Eks. ved streng Kuldets Indtræden foretrække at rejse længere sydpaa. Med andre Ord: det sydgaaende Træks Efternølere kunde vel nok tænkes at komme saa sent, at de næsten kunde mødes med det nordgaaende Foraarsstræks Forløbere eller simulere saadanne.

Hvorom alting er, Stærenes Antal forøges tydeligt omkring Midten af Marts, men nye bliver vistnok ved at ankomme gennem sidste Halvdel af denne Maaned og maaske ogsaa i Begyndelsen af April. Paa dette Tidspunkt ses i alt Fald flere her i Anlægget og Botanisk Have end i Marts. Dette kunde maaske dog ogsaa forklares derved, at Stærene, som vælger Yngleplads rundt i Byen, om Dagen søger til Anlægene for at finde deres Føde. Naar først Rugningen begynder i Slutningen af April, ser man atter lidt mindre til Stæren. Til Gjengjæld forøges Antallet betydeligt omkring 1 Juni, men kun forbigaaende, paa Grund af, at Ungerne flyver ud; men allerede inden Midten af Juni er Antallet atter betydelig formindsket, Forældrene har tilligemed Ungerne forladt Byen og træffes nu i Omegnens Haver eller paa Strandengene (paa Amager og Saltholm); selv i Juli og August ses dog jævnlig enkelte Stære her i Anlægget og i Botanisk Have, men først hen i September forøges Antallet betydeligt og tiltager yderligere i Begyndelsen af Oktober til henimod Midten af denne Maaned, da som godt som alle — og ofte ganske pludseligt — paa engang forsvinder. Paa dette Tidspunkt har jeg flere Gange set 100 eller 150 Stære samlede i Østre Anlæg eller Botanisk Have; men langt større er dog de Flokke, der om Eftermiddagen ses flyve over disse Steder i vestlig—nordvestlig Retning for at naa deres Sovesteder. Der ses baade smaa Flokke og Flokke paa flere Hundrede Individuer, undertiden ogsaa saa store, at man maa regne med Tusinde eller flere. Saadanne Flokke kan ses allerede om For-

aaret kort efter Ankomsten — jeg har saaledes iagttaget Fænomenet allerede 7 Marts. — I Rugetiden ser man ikke noget til saadanne Flokke; men i Juni og Juli ses de igjen, og fra August tager Flokkene til i Hyppighed og Størrelse. Flokkene, der altid har en bred Front, kommer formentlig fra Amager og Saltholm og styrer mod Søborg Mose, hvor Stærerne slaar sig ned i de derværende store Rørskove. Man ser dem flyve her over Byen en Timestid eller lidt mere før Solnedgang; men de gaar ikke til Ro straks og ikke paa samme rolige og stilfærdige Maade som Svalerne. Tværtimod. En Flok har næppe sat sig i Rørene, før den atter flyver op for at sætte sig paa et andet Sted, og saaledes bliver det ved under stærk Kvidren, indtil Mørkets Frembrud gjør en Ende derpaa. Jeg har kun set Stærerne her i Nærheden tage Natteophold i Søborg Mose; men de skal tidligere ogsaa have overnattet i den ene Del af Gjentoftesøs udstrakte Rørbælter, medens Svalerne var i den anden; men nu synes det, som om de sidste har forpagtet hele Gjentoftesø, medens Stærerne holder sig til Søborg Mose. Saaledes var det i alt Fald, da jeg for nogle Aar siden undersøgte Forholdene.

I de sidste Aar har alle Iagttagere været enige om, at man saa færre Stære end tidligere. Af mine Tællinger fremgaar dog kun, at Antallet var kjendeligt formindsket i 1917, og ikke væsentlig forandret i Aarene forud eller i 1918; men det maa jo indrømmes, at det ikke er let at holde Tal paa saa bevægelige Fugle som Stærerne.

GJERDESMUTTE (*Troglodytes parvulus*) antages at være »nærmest Standfugl« her i Landet. En Del drager dog sydpaa, og der kommer andre nordfra. Hvorvidt de Gjerdesmutter, man ser her om Vinteren, er tilbageblivende Individuer eller Individuer, som er indvandret nordfra, eller begge Dele finder Sted, er ikke muligt at afgjøre. Her i Anlægget har jeg kun set Gjerdesmutter i Vinterhalvaaret og aldrig om Sommeren, d. v. s. Maj, Juni, Juli, August. De første, der kommer om Efteraaret, plejer at indfinde sig sidst i September eller — hyppigere — noget ind i Oktober, og om Foraaret forsvandt de sidste i Løbet af April, senest 24 April, saaledes som det fremgaar af følgende Skema.

Gjerdesmutteren iagttog jeg:

Første Gang	Sidste Gang
1908. 9 Oktober	—

	Første Gang	Sidste Gang
1909.	9 Oktober	21 April
1910.	29 September	1 —
1911.	12 Oktober	8 —
1912.	12 —	18 —
1913.	4 —	—
1914.	30 September	21 —
1915.	6 Oktober	22 —
1916.	27 September	24 —
1917.	17 Oktober	17 —
1918.	20 —	2 —
1919.	.....	9 —

Som bekjendt er Gjerdesmutton ikke blot en flittig Sanger om Sommeren, men synger ogsaa om Vinteren. Jeg har saaledes hørt den synges straks efter dens Ankomst her til Anlægget om Efteraaret allerede i Oktober Maaned og i November, men ikke senere end 2 December, og efter en Pause begynder den igjen i Januar, dog har jeg ikke hørt den tidligere end 18 Januar, og som oftest har jeg ikke hørt den før i Februar og undertiden ikke før i Marts; men i disse to Maaneder kan den synges ret flittigt.

TRÆPIKKER (*Certhia familiaris*) har jeg set her en enkelt Gang om Sommeren (17 Juli 1915), ellers kun i Vinterhalvåret, fra Oktober (tidligst den 3die) til April (senest den 7de), hyppigst i Efteraarsmaanederne Oktober—November og om Foraaret i Februar—Marts, men sjældent mere end en enkelt ad Gangen.

VANDSTÆR (*Cinclus aquaticus*), som af og til skal være set paa Smedelinien, og som jeg i 70'erne selv har set løbe i Vandkanten langs Sortedamssøen, har jeg kun set en enkelt Gang i Østre Anlæg, nemlig 5 November 1915.

JERNPURV (*Accentor modularis*) har jeg truffet her paa alle Aarstider, hyppigst dog Foraar (Marts—April) og Efteraar (September—Oktober), jævnlig i Vintermaanederne, sjældnere om Sommeren. Af og til maa den have ynglet i Botanisk Have, da den har været der i Yngletiden.

MUSVIT (*Parus major*) opholder sig her hele Aaret rundt, ses ofte saa godt som daglig, særligt i Yngletiden og om Vinteren, hvor den ofte begynder at synges allerede i Januar. Yngler her hvert Aar. I Botanisk Have havde den et Par Aar i Træk

Rede ganske tæt over Jorden imellem Stenene i en Stensætning.

BLÅAMEJSE (*Parus coeruleus*) ses næsten lige saa hyppigt som Musvitten og yngler næsten hvert Aar i Østre Anlæg. Færdes her meget i Rørene, synes at have større Forkjærlighed for disse end Graamejsen (Sumpmejsen).

GRAAMEJSE (*Parus palustris*) ses her med skiftende Hyppighed i alle Aarets Maaneder, hyppigst i Efteraarsmaanederne (September—Oktober), yngler her næppe.

TORNSANGER (*Sylvia cinerea*) er ikke hyppig i Østre Anlæg eller Botanisk Have, og jeg har ikke set den hvert Aar, altid i Maj Maaned, tidligst 6 Maj. I indeværende Foraar (1919) saas og hørtes daglig en syngende Han i Botanisk Have i den sidste Uge af Maj; men den bemærkedes ikke efter 31 Maj.

GJERDESANGER (*Sylvia curruca*) ses aarlig og er Ynglefugl baade i Østre Anlæg og Botanisk Have.

Jeg iagttog den:

	Første Gang	Sidste Gang
1909.	12 Maj	29 August
1910.	10 —	8 —
1911.	8 —	9 September
1912.	4 —	7 —
1913.	30 April	3 —
1914.	—	24 —
1915.	7 Maj	16 —
1916.	25 April	15 —
1917.	6 Maj	19 August
1918.	29 April	8 September
1919.	7 Maj	

MUNK (*Sylvia atricapilla*) forekommer ret sparsomt her i Anlægget. Dens Ankomst og Afrejse fordeler sig paa følgende Maade:

Jeg iagttog den:

	Første Gang	Sidste Gang
1909.	?	23 September
1910.	24 Maj	?
1911.	18 —	?
1912.	24 —	?

	Første Gang		Sidste Gang
1913.	16 Maj	.....	?
1914.	?	.....	?
1915.	21 —	.....	12 September
1916.	11 —	.....	15 —
1917.	27 —	.....	15 Oktober
1918.	9 —	.....	?
1919.	21 —	.....	?

De her anførte Ankomsttider er langt sildigere end dem, der ellers anføres for Munken. Aarsagen kan maaske søges i dens forholdsvis sjældne Forekomst her i Anlægget, hvorfor Tilfældigheder let kommer til at spille en Rolle. Har muligvis ynglet i Østre Anlæg af og til.

HAVESANGER (*Sylvia hortensis*) yngler aarligt i Østre Anlæg og Botanisk Have, men kun nogle faa Individer. Dens Ankomsttid — omkring Midten af Maj — fordeler sig saaledes:

Jeg iagttog den:

	Første Gang
Aar 1910.....	23 Maj
— 1911.....	16 —
— 1912.....	15 —
— 1913.....	14 —
— 1914.....	?
— 1915.....	18 —
— 1916.....	18 —
— 1917.....	18 —
— 1918.....	17 —
— 1919.....	20 —

Den ses her hele Sommeren, synger flittigt, i Reglen langt ind i Juli Maaned. Om Efteraaret har jeg senest set den 23 September.

GULBUG (*Hypolais icterina*). For denne Art, som ses her aarlig, og som i Reglen ogsaa yngler her, baade i Østre Anlæg og i Botanisk Have, falder Ankomsten jo noget sent — omkring 17—18 Maj, — men her har den i det forløbne Tiaar gennemsnitlig været 23 Maj, og i de enkelte Aar fordeler den sig saaledes:

Aar 1909.....	26	Maj
— 1910.....	25	—
— 1911.....	25	—
— 1912.....	19	—
— 1913.....	22	—
— 1914.....		?
— 1915.....	21	—
— 1916.....	19	—
— 1917.....	25	—
— 1918.....	17	—
— 1919.....	31	—

RØRSANGER (*Acrocephalus arundinaceus*) yngler i Rørene hvert Aar, sjældnere i Botanisk Have, hvor Rørbæltet er ubetydeligt, end i Østre Anlæg, hvor der aarligt yngler mindst 3—4 Par. Men foruden i Rørene har Rørsangeren ogsaa haft sin Rede i forskellige Buske, saaledes et Par Gange — mærkeligt nok i samme Aar — i Buske af *Mahonia aquifolium*, den ene i Østre Anlæg, hvor nævnte Plante danner et Busket ikke umiddelbart ved Vandet, vel nok 70 Meter derfra, den anden i Botanisk Have i en Hæk af *Mahonia*, der ogsaa ligger adskillige Meter fra Vandet.

Rørsangeren plejer at ankomme her til Landet i Maj, omkring Midten af Maanedens. Tidligst har jeg truffet den 7 Maj (1916), medens den seneste Ankomst har været 22 Maj (1910), og Gjennemsnittet for de nedenfor anførte Aar bliver 14 Maj. I August—September forlader den os igjen. Senest har jeg set den 20 September (1912 og 1913), og Gjennemsnittet for senest Afrejse har for den nævnte Aarrække været 7 September.

For de enkelte Aar fordeler Ankomst og Afrejse sig saaledes:

Jeg saa Rørsangeren:

	Første Gang	Sidste Gang
1909.	19 Maj	17 August
1910.	22 —	18 September
1911.	14 —	11 —
1912.	10 —	20 —
1913.	13 —	20 —
1914.	?	29 August
1915.	9 —	2 September

	Første Gang		Sidste Gang
1916.	7 —	.....	13 September
1917.	13 —	.....	27 August
1918.	15 —	.....	10 September
1919.	13 —	.....	

LØVSANGER (*Phylloperous trochilus*). I Slutningen af April hører man i Reglen Løvsangerens almindelig kjendte, smukke lille Sang. Tidligst har jeg hørt den i 1914 (17 April), senest første Gang i 1917 (3 Maj), og for de sidste 10 Aar har Gjennemsnittet for dens tidligste Ankomst her i Anlægget været 26 April (se nedenfor). Hvor længe Trækket varer, er ligesom for de senest omtalte Arter vanskeligt at bestemme, fordi Løvsangeren som oftest har ynglet her i Anlægget eller — hyppigere — i Botanisk Have; men saavidt jeg kan skjønne, varer det til i Tyverne af Maj. Om Høsten indfinder den sig i August og er en af Efteraarets flittigste Sangere, bliver her til ind i September. Jeg har iagttaget den sidste Gang 20 September, en enkelt Gang dog endnu 4 Oktober (1911); men gjennemsnitlig har jeg i de sidste 10 Aar set den sidste Gang 16 September.

Tidligste Ankomst og seneste Afrejse fordeler sig saaledes paa de enkelte Aar:

Løvsangeren saa jeg:

	Første Gang		Sidste Gang
1909.	?	.....	20 September
1910.	29 April	.....	10 —
1911.	23 —	.....	4 Oktober
1912.	24 —	.....	10 September
1913.	28 —	.....	20 —
1914.	17 —	.....	19 —
1915.	26 —	.....	12 —
1916.	25 —	.....	12 —
1917.	3 Maj	.....	5 —
1918.	27 April	.....	14 —
1919.	27 —	.....	

GRØN LØVSANGER (*Phylloperous sibilatrix*) yngler ikke i Østre Anlæg eller Botanisk Have og ses paa Foraarstrækket ikke engang hvert Aar.

Jeg har set den første Gang:

i Aaret 1909.	5 Maj
— 1910.	13 —
— 1912.	2 —
— 1915.	7 —
— 1916.	23 April
— 1918.	9 Maj
— 1919.	18 April

altsaa tidligst 18 April, senest 13 Maj. Som oftest har den kun været iagttaget ganske forbigaaende, en Dag eller to, og jeg har ikke set den blive her længere end til 21 Maj; men senere paa Sommeren har jeg set den et Par Gange, nemlig foruden en enkelt Gang i Juli (²⁷/₇ 1916) ogsaa — næsten daglig — i Løbet af de første 14 Dage af August 1913.

FUGLEKONGE (*Regulus cristatus*), der ret almindeligt yngler i Landets Skove og ligeledes træffes der den øvrige Del af Aaret, ogsaa om Vinteren, og som indtil for 50 Aar siden endog yngede saa tæt ved Hovedstaden som i Frederiksberg Have (Fischer), har jeg i Østre Anlæg og Botanisk Have kun set i Træktiderne, undertiden kun en enkelt, som oftest nogle faa Individuer sammen, og med skiftende Hyppighed, enkelte Aar endog slet ikke (Foraar 1910 og 1918, Efteraar 1917), i andre Aar med større Hyppighed som i Foraaret 1914, hvor jeg saa Fuglekonger næsten dagligt mellem 24 Marts og 15 April.

Som det fremgaar af nedenstaaende Oversigt har jeg om Foraaret tidligst set Fuglekongen 15 Marts (1919) og set den sidste senest 2 Maj (1915 og 1917), om Efteraaret set den første 11 September (1910) og den sidste 17 November (1913). Kun maa hertil bemærkes, at jeg var forhindret i at foretage Observationer fra 16—31 Marts 1913 og efter 24 April i 1914 i 2 Maaneder.

Aar	Dag	Dag
1910	—	{ September 11 Oktober 29
1911	{ Marts 31	Oktober 7
	{ April 1	—
1912	{ Marts 23	Oktober 20
	{ April 1, 19, 22	—

Aar	Dag	Dag
1913	April 6.....	{ Septbr. 21, 22, 23, 25, 28 Oktober 3, 16, 24 November 4, 17
1914	{ Marts 24, 28, 29, 31.... April 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 13, 15.....	{ Oktober 19, 24, 25, 26, 31 November 1
1915	{ April 17, 19..... Maj 2.....	Oktober 13 —
1916	April 1.....	{ Oktober 3, 17, 20, 21 November 10
1917	{ April 8..... Maj 2.....	?
1918	?	Oktober 29
1919	{ Marts 15..... April 5, 9.....	

SKOPIBER (*Anthus arboreus*) har jeg kun set nogle faa Gange under Trækket, nemlig 12 Maj 1912, 16 September 1913 samt 16 og 18 September 1918.

HVID VIPSTJERT (*Motacilla alba*) har jeg kun observeret en enkelt Gang (7 Juli 1914).

VINDROSSEL (*Turdus iliacus*) iagttages her særlig i Træktiden, om Efteraaret i Oktober—November Maaned, om Foraaret i Marts—April. Om Vinteren har jeg ogsaa jævnlig set den, derimod aldrig om Sommeren. Om Efteraaret har jeg tidligst set den 14 Oktober, om Foraaret senest 4 Maj. Som Regel har jeg kun set en enkelt ad Gangen, undertiden to, men kun en enkelt Gang har jeg set 4 samtidig.

SANGDROSSEL (*Turdus musicus*). I de senere Aar er Sangdroslen blevet almindeligere her i Byen. Man hører den nu synge overalt i de offentlige Anlæg og i de private Haver, og man kan endog høre den synge fra en Tagryg eller en Skorsten ganske som Solsorten; men den er dog ikke saa almindelig som denne, og den er her heller ikke hele Aaret rundt, i alt Fald ikke endnu om Vinteren her i Kjøbenhavn; men det er jo ikke usandsynligt, at den efterhaanden følger Solsortens Eksempel, saa meget mere, som der af og til findes overvintrende Individer her i Landet. Sangdroslen indfinder sig her omkring Mid-

ten af Marts, — jeg har tidligst set den 13 Marts — ses og høres daglig i Yngletiden og af og til om Sommeren. Paa Efteraarstrækket ses den her fra Midten af September og derefter til ind i Oktober; senest har jeg set den 27 Oktober. Den yngler baade i Østre Anlæg og Botanisk Have og er blevet hyppigere Aar for Aar.

SJAGGER (*Turdus pilaris*) er her — som iøvrigt i Danmark — kun Vintergjæst. Jeg har set den her hver Vinter, men ikke lige hyppigt. Jeg har kun truffet den i Vintermaanederne fra Oktober til sidst i Marts, sjældent mere end en enkelt ad Gangen eller to, kun een Gang — 5 Februar 1919 — saa jeg en Flok paa 10 Individuer. Om Efteraaret har jeg set den tidligst 2 Oktober, om Foraaret senest 28 Marts.

SOLSORT (*Turdus merula*). Nutildags er Solsorten jo en saare almindelig Fugl i Kjøbenhavn, hvor den findes hele Aaret rundt, om Sommeren fløjtende ikke alene fra Parkernes og Havernes Træer, men ogsaa fra Husenes Tage og Skorstene. Solsorten bygger nu sin Rede ikke blot i de store Parker, men ogsaa i de smaa Anlæg og Trægrupper, som findes rundt omkring i den gamle Del af Byen. Saaledes var det ikke i tidligere Tid; endnu for 30—40 Aar siden var Solsorten en sjælden Fugl i Kjøbenhavn. Hvor naar Indvandringen til Byen er foregaaet, er ikke let at bestemme. Det er dog heller ikke sket pludseligt, men er kommet lidt efter lidt. I mine Drengenaar, 3: i Tredserne af forrige Aarhundrede, kjendte jeg kun Solsorten ude fra Skovene omkring Kjøbenhavn, fra Ermelunden og fra Dyrehaven; og jeg mindes endnu min Forbavselse, da jeg en Vinterdag, hvor der laa høj Sne, en Dag i 1870 eller deromkring, saa en Solsort hjemme i vor Have paa Nørrebro. Det var noget, der aldrig var hændet mig før. Endnu i det følgende Tiaar saas den ikke her i Byen, og saavidt jeg mindes, er Indvandringen foregaaet i Løbet af 80'erne, ganske gradvis og umærkeligt, og i ethvert Fald er Solsorten først blevet almindelig her i Byen i Løbet af de sidste 20 Aar. Hvorfor den ikke er kommet før, er vanskeligt at forstaa, da det skulde synes, at Lokalteterne maa have egnet sig lige saa godt — eller endog bedre — for den tidligere, hvor Fæstningsterrænet var endog større end de nuværende deraf opstaaede Anlæg, og hvor de talrige Haver fandtes i Forstæderne.

Solsortens Indvandring her til Byen fandt Sted omtrent sam-

tidig med Skadens Forsvinden. Dette kan være en Tilfældighed; men det kunde ogsaa tænkes, at de to Ting stod i Forbindelse med hinanden, saaledes at den ene var en Følge af den anden; næppe saaledes, at Solsorten skulde have fortrængt Skaden, men saaledes at sidstnævntes Forsvinden begunstigede Solsortens Indvandring. Jeg har ovenfor om Skaden udtalt, at dennes Forsvinden naturligt kunde sættes i Forbindelse med de ved den tiltagende Bebyggelse og Afskaffelsen af de mange Haver opstaaede Forhold; men netop disse Omstændigheder skulde ikke synes at skabe Betingelser for Solsorternes Indtog. Tværtimod, og dog skete det netop paa det Tidspunkt, saaledes at Solsorten lidt efter lidt i Løbet af Firserne blev hyppigere og hyppigere, medens samtidig Skaden blev sjældnere og sjældnere. Inden Aarhundredets Udgang var Skaden forsvundet og Solsorten derimod en almindelig Fugl i Hovedstaden.

Selv om man maaske ikke kan antage, at Skadens Forsvinden var den eneste Aarsag til Solsortens Indvandring, kan jeg dog ikke lade være at tro, at netop dette Moment har været medvirkende dertil. Muligvis har der været andre Grunde, og man vil maaske indvende, at Solsortens og Droskens Indtrængen i Kjøbenhavn er et Fænomen, som ogsaa har fundet Sted i andre større og mindre Byer. Dette er rigtigt; men er Grunden dertil ikke netop den samme eller en lignende som her: Forsvinden af Solsortens Fjender? Men hvilke er Solsortens almindeligste og hyppigste Fjender? Ja, ude i Skovene, hvor Solsorterne tidligere færdedes, maa det siges at være blandt Pattedyrene særlig Maaren, blandt Fuglene: Rovfugle, Krager og Skovskader. Her i Byen findes de sidstnævnte ikke, heller ikke Rovfugle; men derimod findes der endnu til Stadighed Maar, i flere Aar bl. a. til Huse i Botanisk Have. Kragerne er her ogsaa, men de plejer at drage bort om Foraaret. Derimod var Skaderne her i tidligere Tid hele Aaret, og da de var her i Mængde og utvivlsomt efterstræber mindre Fugles, ogsaa Solsorternes, Reder, synes det forstaaeligt, at Solsorten i tidligere Tid ikke har fundet Opholdet i Byen tilstrækkelig sikkert. Det er selvfølgelig umulig at bevise, at Skadens Forsvinden er Aarsag til Solsortens Tiltagen; men jeg kan dog ikke undlade at anføre en Iagttagelse, som slog mig, og som, omend den ikke er et Bevis, dog i ethvert Fald i nogen Grad støtter Hypotesen. Jeg sigter til ovennævnte Observation, hvor jeg saa en Skade, der havde

forvildet sig ind i Botanisk Have, blive jaget ud og forfulgt langt udover Havens Grænser af en lille Flok Solsorter.

Men selv om det nævnte Forhold spiller nogen Rolle for Solsortens Indvandring, saa er der sikkert et Forhold af en anden Art, som ikke er uden Betydning. Jeg tænker her paa den mere humane Opfattelse, som Agitationen for Fuglebeskyttelsen efterhaanden har medført, og ifølge hvilken ikke enhver Fugl ses under Synspunktet: Objekt for et Skud Hagl, men hvor Jagtlysten ikke blot er afløst af Skaansel men ogsaa af en Lyst til at beskytte Fuglene, at fodre dem, at frede om dem. Tidligere var Menneskene maaske Fuglenes værste Fjender, gjorde mere til deres Udryddelse end Rovfugle og Rovdyr. Nutildags er antagelig de venlige og beskyttende Følelser ved at faa Overhaand, og dette Moment har formentlig ogsaa spillet nogen Rolle i det her omhandlede Forhold.

Solsorten er her nu hele Aaret; men om man derfor kan kalde den en Standfugl, afhænger af, hvad man forstaar ved dette Begreb. Hvis man derved tænker paa, at det er de samme Individuer, som ses hele Aaret igjennem, saa kunde det være tvivlsomt. Mener man derimod blot, at Arten er repræsenteret hele Aaret, ja saa maa Solsorten siges at være en Standfugl. Spørgsmaalet er jo netop det, om det er de samme Individuer, man ser her om Sommeren, og som yngler her, der ogsaa bliver her om Vinteren, eller om det ikke snarere er saaledes, at Ynglefuglene drager bort efter Sommerens Forløb og erstattes af nye Individuer, der kommer nordfra og ikke ønsker at drage længere sydpaa, men bliver her for at overvintre. At Forholdet er et saadant, er vist sandsynligt for flere Fuglearters Vedkommende; men det er vanskeligt at bevise det. Hvad Solsorten angaar, da er det saaledes, at den her i Anlægget, og vel i det Hele i Kjøbenhavn, bliver sjældnere efter Yngletiden, navnlig i August, og at der i Løbet af September og Oktober finder en ny Indvandring Sted, og at der derefter ses flere Solsorter hele Efteraaret igjennem. Imidlertid mindskes atter Antallet, især efter Nytaar, hvor der ses meget faa. I Marts tiltager Antallet paany ved Trækket sydfra. Det er saaledes utvivlsomt, at der i Aarets Løb finder en Afgang og en Tilgang Sted; men det synes ligesaa sikkert, at der er en lille Stamme, som er her hele Aaret, og som kjendes paa, at dens Individuer er mere tamme end dem, der ses i Træktiderne.

At saaledes i alt Fald enkelte Individier af Solsorten maa siges at være Standfugle i dette Begrebs snævrreste Forstand, derfor taler følgende Iagttagelse, som jeg har haft Lejlighed til at gjøre angaaende en Han-Solsort, som var let kjendelig paa Grund af dens brogede Udseende, idet Hovedet var næsten helt hvidt, medens den ned ad Kroppen i aftagende Grad var ligesom overstænket med hvide Pletter. Denne Fugl kunde jeg følge gjennem godt og vel 4 Aar (fra Slutningen af 1910 til Begyndelsen af 1915, da den forsvandt) i Østre Anlæg. Den opholdt sig altid paa et ret begrænset Parti, hvor den ogsaa havde sin Rede. Enkelte Individier af dens Afkoms forskjellige Kuld var ogsaa mere eller mindre hvidplettede eller havde en enkelt hvid Fjer i Vinger eller Hale; men de forsvandt efterhaanden. Den ynglede her i de nævnte 4 Aar og saas hyppigt i Yngletiden, forsvandt som oftest i Sommermaanederne eller saas kun en sjælden Gang, men vendte altid tilbage om Efteraaret, ligesom den jævnlig saas i Løbet af Vinteren. Den har derfor strejft noget om, men kan ikke antages at have fjernet sig meget langt herfra. Man maa altsaa sige, at den har været Standfugl her, og det samme vil formentlig ogsaa kunne siges om adskillige andre af de Solsorter, man ser her; men ved stadig Af- og Tilgang fornyes dog lidt efter lidt Besætningen. I det Hele og Store kan man dog vist sige, at Solsorten for en Del Individiers Vedkommende er Standfugl.

Antallet af Solsorter er som sagt noget varierende efter Aars-tiden, mindst i August og Februar, størst i Træktiderne. I den øvrige Del af Aaret findes der vel gennemsnitlig en Snes Individier. Om Vinteren har jeg i Reglen kunnet tælle 20—30 Individier, hvilket bedst lykkedes mig i den mørkeste Tid, idet jeg da om Morgenen passerede Anlægget, inden det endnu var helt lyst. Jeg kunde da se dem som Silhuetter mod den lyse Himmel samlede i et Par tætstaaende, store Tjørnebuske, hvor de overnattede i Fællesskab, og hvor man ogsaa kunde se dem søge hen i Tusmørket om Eftermiddagen. Her overnattede dog øjensynligt flere, end der om Dagen saas i Anlægget, idet ogsaa Individier fra de nærmest liggende Anlæg søgte Nattely her.

De først byggede Reder, som allerede ses i Marts, er let synlige. De forstyrres derfor ofte. De er ligesom de senere anlagte bygget i de store Tjørne, som Anlægget har saa mange af, undertiden flere — jeg har set indtil 5 — i samme Busk. De

fleste af Parrene yngler utvivlsomt 2 Gange om Aaret. I de sidste Aar har der været færre Reder end i Begyndelsen af Decenniet, ligesom ogsaa Solsorternes Antal skjønnes at være noget mindre.

Omtrent samtidig med Redebygningen begynder Solsorten ogsaa at synge, noget senere end Bogfinken, der dog først bygger sin Rede hen i April. Jeg har hørt Solsorten fløjte første Gang om Foraaret:

1910.	26	Februar
1911.	16	Marts
1912.	25	Februar
1913.	26	—
1914.	4	Marts
1915.	13	—
1916.	1	—
1917.	8	Februar
1918.	4	Marts
1919.	9	—

Solsorten vedbliver at synge flittigt hele Foraaret til omkring St. Hansdag, hvor de fleste af vore Sangere plejer at høre op eller i alt Fald synge mindre og mindre godt; men man hører dog Solsorten almindeligt hele Juli igjennem og ofte lidt ind i August. Derefter hører man den først igjen i September og navnlig i Oktober; men den fløjter da kun sjældent, og Sangen er kun en svag Gjenklang af den om Foraaret. Jeg har hørt den endnu i November og i Begyndelsen af December, ja i 1918 fløjtede den saa sent som den 28 December.

STENPIKKER (*Saxicola oenanthe*) har jeg kun set i Botanisk Have, ved Stenhøjene, et Par Gange i Maj og en enkelt Gang i Oktober og i August.

BYNKEFUGL (*Praticola rubetra*), ligeledes kun set i Botanisk Have, især i Maj Maaned.

RØDSTJÆRT (*Ruticilla phoenicura*) har ikke ynglet i Østre Anlæg i de sidste 10 Aar, men har muligvis gjort det i tidligere Tid, da det endnu var Fæstningsterræn. Derimod indfinder den sig her ret almindelig paa Trækket. Jeg har dog ikke set den hvert Aar for Foraarstrækkets Vedkommende, saaledes ikke i Foraaret 1910 og 1911. Dette behøver imidlertid ikke at betyde, at der i nævnte Aar ikke er passeret nogen Rødstjert gennem Østre Anlæg — en enkelt eller endog nogle faa Individier

af denne ret sky Fugl kan let undgaa Ens Opmærksomhed —; men det taler for, at Trækket i ethvert Fald gennem dette Strøg ikke har været særdeles stort. Heller ikke i de Aar, hvor Rødstjerten er observeret daglig eller næsten daglig gennem 2—3 Uger, har det daglige Antal været videre stort, meget almindeligt kun et enkelt Individ, sjældnere kun 2—3 Individuer, og kun faa Gange har jeg kunnet notere »flere« eller »mange«, saaledes i 1910, da der 7, 8, og 9 Septbr. saas Rødstjarter overalt i Kjøbenhavns Haver og Parker.

Om Foraaret har Maj været den Maaned, i hvilken Hovedtrækket foregik. Det strakte sig i Almindelighed fra de første Dage i Maaneden til lidt ind i Tyverne. I dette Tidsrum kunde jeg da som Regel iagttage Rødstjarter hver Dag. Den tidligste Dato, hvor jeg i disse Aar saa Rødstjerten første Gang, var 22 April (1915), den sildigste var 12 Maj (1919), og Gjennemsnittet for Ankomsten bliver for det hele Tidsrum 3 Maj. Trækket varede 2—3 Uger, afsluttedes som sagt i Tyverne af Maj senest 23 Maj (1917), saaledes som det fremgaar af følgende Oversigt samt af Tab.I.

Under Foraarstrækket saa jeg:

	Første Rødstjert	Sidste Rødstjert
1909.	9 Maj	20 Maj
1910.	.....	.....
1911.	.....	.....
1912.	4 Maj	22 Maj
1913.	28 April	8 —
1914.	.....	.....
1915.	22 April	21 Maj
1916.	3 Maj	5 Maj
1917.	5 —	23 —
1918.	5 —	16 —
1919.	12 —	21 —

Efteraarstrækket har strakt sig over et længere Tidsrum end Foraarstrækket, og Antallet af iagttagne Individuer har ogsaa

¹⁾ I Aarene 1910 og 1911 observerede jeg ikke en eneste Rødstjert i Østre Anlæg om Foraaret.

²⁾ I Foraaret 1914 var jeg ved Sygdom forhindret i at foretage Observationer.

gjennemgaaende været noget større end om Foraaret. September var den Maaned, hvori Trækket særligt foregik, og Hovedmassen af Individuer kom i Maanedens tre første Uger; men Trækket begyndte i Virkeligheden noget tidligere, idet Forløberne allerede indfandt sig i Løbet af sidste Halvdel af August, som oftest i de sidste Dage af Maanedens, men et Par Gange observeret allerede 18—19 August (1913 og 1916) og en enkelt Gang (1918) 17 August. Naar jeg i 1910 tidligst saa Rødstjerten 6 September, er det jo muligt, at jeg ikke har bemærket tidligere Forløbere, og det samme kan maaske gjælde 1908 og 1917.

Trækkets Varighed, som fremgaa af vedføjede Sammenstilling (Tab. II), var koncentreret om Tiden 6—7 September til 19—20 September, i hvilket Tidsrum man daglig kunde iagttage Rødstjerter, og afsluttedes i det væsentlige med Maanedens Udgang, hvor man kun iagttog enkelte Individuer og ikke altid hver Dag.

Gjentagne Gange iagttog jeg ogsaa enkelte Rødstjerter i Begyndelsen af Oktober, saaledes 2 Oktober (1909), 1 Oktober (1910), 4 Oktober (1911) og 10 Oktober (1918), nogle Gange endog længere henne i Maanedens, saaledes i 1915 17 Oktober, i 1908 24 Oktober, efter at den næstsidste var set 26 September, og i 1917 saa jeg endnu de sidste Dage af Oktober og de første Dage af November en Rødstjert, som opholdt sig i Botanisk Have og blev der til 3 November incl., skjønt Vejret, som i de to første af disse Dage var mildt, efterhaanden blev koldt og blæsende, tilsidst med stærk Regn og endog lidt Sne.

Paa Efteraarstrækket observerede jeg:

	Første Rødstjert	Sidste Rødstjert
1908.	3 September	24 Oktober
1909.	28 August	2 —
1910.	6 September	1 —
1911.	25 August	4 —
1912.	27 —	18 September
1913.	18 —	29 —
1914.	29 —	21 —
1915.	22 —	17 Oktober
1916.	19 —	27 September
1917.	4 September	3 November
1918.	17 August	10 Oktober

RØDKJÆLK (*Erithacus rubecula*). I Østre Anlæg og Botanisk Have ligesom vistnok i Kjøbenhavn i det Hele taget, er Rødkjælken kun Vintergjæst. Den indfinder sig her som oftest i September, undertiden allerede i August — saaledes i 1913 allerede 23 August. Det seneste Tidspunkt, hvor jeg har set den første, var 25 September (1915), og Gjennemsnittet for første Ankomst i det forløbne Tiaar har været 14 September. Hvor længe Trækket varer, er vanskeligt at sige, da enkelte Individier bliver her hele Vinteren. Af samme Grund er det umuligt at afgjøre, naar Foraarstrækket begynder; men saavidt jeg kan skjønne, er det i Marts. Derimod kan jeg lettere sige, naar det hører op, da Rødkjælken ikke yngler her i Anlægget. De sidste plejer jeg at se i Slutningen af April, enkelte Aar dog endnu ind i Maj, senest 9 Maj (1910). Gjennemsnitlig fandt den sidste Rødkjælks Afrejse Sted 30 April.

Rødkjælken saa jeg:

	Sidste Gang Foraar		Forste Gang Efteraar
1909.	25 April	14	September
1910.	9 Maj	11	—
1911.	27 April	23	—
1912.	4 Maj	16	—
1913.	28 April	23	August
1914.	.....	24	September
1915.	30 April	25	—
1916.	28 —	11	—
1917.	8 Maj	5	—
1918.	23 April	8	—
1919.	25 —		

Om Sommeren ses den ikke her. Dog har jeg en enkelt Gang set en ung Fugl i Midten af August; men Rødkjælken yngler her ikke. Spørgsmaalet bliver som for Gjerdsmuttens Vedkommende, om de faa Individier — 2 à 4 — som ses her Vinteren igjennem, er Fugle, udruget her i Egnen eller i alt Fald her i Landet, eller Fugle, som er kommet nordfra og kun har taget Vinterophold her. Jeg er tilbøjelig til at tro det sidste, men kan ikke støtte det ved Beviser.

Om Vinteren kan man se Rødkjælken her saa godt som hver Dag, enten Vejret er mildt, eller det er streng Kulde; men un-

dertiden kan det hælde, at man ingen ser en lille Tid. I saa Fald behøver man dog ikke at tro, at de er rejst bort. Man vil nemlig saa i Reglen kunne finde dem i Botanisk Haves Drivhuse. Ganske lignende Forhold gjælder for Gjerdesmutterens Vedkommende, og denne Søgen ind i Drivhusene, hvor disse Fugle ofte bliver i Uger, kjender jeg saa godt fra mit Barn-domshjem.

Ogsaa i en anden Henseende har Rødkjælken en vis Lighed med Gjerdesmutteren, idet den ligesom denne synger om Vinteren, dog — ligeledes som Gjerdesmutteren — ikke i den aller-mørkeste Tid (Decbr.—Jan.), der ikke altid falder sammen med den koldeste Periode. Som Regel synger den ikke straks efter Ankomsten i September, men ret flittigt gennem hele Oktober, men i November sjældent længere end til Midten, kan dog endnu jævnlig høres til Maanedens Slutning; men kun en enkelt Gang har jeg hørt Rødkjælken synge i Begyndelsen af December. Den er derefter tavs i et Par Maaneder eller mere, lader sig i Reglen først høre i Marts, undertiden, som i 1917, dog allerede i Slutningen af Februar — som det fremgaar af nedenstaaende Tabel — og synger derefter flittigt, indtil den forlader Anlægget omkring 1 Maj.

Rødkjælken er ogsaa om Vinteren tidligt paafærde om Morgen. Saaledes kunde jeg ofte paa de mørke December- og Januar Dage, inden det endnu var lyst, og inden Solsorterne havde forladt deres foran beskrevne Soveplads, høre Rødkjælkenes ejendommelige, snærende Lyd tætved, uden at det var mig muligt gennem Mørket at skimte Fuglen. Trods Kulde, Sne og Mørke er Rødkjælken altid lige fornøjelig; men man har vanskeligt ved at forstaa, at den lille Fugl kan finde passende Føde nok og i det Hele taget klare sig. Det er under saadanne Forhold, at den søger ind i Drivhusene. Kun en enkelt Gang mindes jeg i mine Drengenaar at have fundet Rødkjælken ihjelfrosne om Foraaret; det var vistnok under Snestormen 13 Maj 1867.

Jeg hørte Rødkjælken synge første Gang:

1911.	7	Marts	1916.	14	Marts
1912.	9	—	1917.	26	Febr. (derefter
1913.	12	—			først igjen 25 Marts)
1914.	17	—	1918.	24	Marts
1915.	16	—	1919.	8	—

NATTERGAL (*Luscinia philomela*) har jeg kun set et Par Gange i Østre Anlæg.

LILLE FLUESNAPPER (*Muscicapa parva*). Denne hertillands ret sjældne Fugl, som jeg tidligere har set i Dyrehaven ved Sommer tid (1908), har jeg kun set en enkelt Gang her i København, nemlig 10 Oktober 1918 i Botanisk Have. Jeg traf den ved en af Havens store Stenhøje den nævnte Dag om Formiddagen. Den opholdt sig i et Asketræ og nogle der i Nærheden staaende Buske. Den var i uafsladelig Bevægelse; men i Modsætning til om Sommeren, hvor den plejer at færdes højt tilvejs i Træernes Kroner, holdt den sig her udelukkende til de lavere Regioner, vel sagtens fordi den paa den Tid af Aaret var nødt til hovedsagelig at søge sin Føde paa eller ved Jorden. Jeg saa den kun en enkelt Gang flyve tilvejs; ellers holdt den sig til Træets laveste Grene og til Buskene, eller den satte sig i Toppen af en Staude eller — og det ret hyppigt — tog Plads snart paa den ene, snart paa den anden af Højens store Sten, og fra disse Steder gjorde den saa jævnlig smaa Udflugter ned paa Jorden, hvor den snappede et eller andet spiseligt.

Da den i Reglen ikke var mere end nogle faa Meter fjernet fra mig, havde jeg god Lejlighed til at iagttage den. Det var en Han; dens Strube og Bryst var svagt gulligt, Bug og Underhale dækket hvide ligesom Roden af de yderste Stykker, medens den øvrige Del af Halen ligesom Ryg og Hoved var af brunlig-graa Farve.

Fuglen skiftede som sagt idelig Plads, og naar den havde sat sig, løftede og sænkede den Vinger og Hale ustandseligt lige som Broget Fluesnapper, medens den i de Øjeblikke, hvor den forholdt sig rolig, holdt Halen stærkt løftet og sænkede Vingerne. I Holdning mindede den derfor om Stenpikker, med hvilken (Hunnen) den ogsaa har noget tilfælles i Farven. Det laa dog nærmere at sammenligne den med en Rødkjælk, som den ikke alene lignede i Holdning, men ogsaa i Farve, saaledes at den tog sig ud som en lille Udgave af denne Fugl. Dens Bevægelser derimod var absolut Fluesnapperens, og den overgik endogsaa Broget Fluesnapper i Hyppigheden af Vingebevægelserne. Af og til udstødte den en Lyd, som lignede Gjerdesmuttens »Terr«, men var mindre kraftig, og enkelte Gange hørte jeg ogsaa dens Lokketone, der mindede om Løvsangerens eller Rødstjertens »Hyid«.

Jeg iagttog den paa denne Maade i længere Tid, da den slet ikke var sky, og næste Dag fandt jeg den paa samme Sted. Den var nu tavs; men da jeg søgte efter den 3die Dag (12 Oktober), fandt jeg den vel paa samme Sted; men nu var den blevet sky, og jeg fik kun et Glimt at se af den, naar den smuttede fra det ene Buskads til det andet. Den følgende Nat, hvor Vejret var stille og diset, har den rimeligvis fortsat sin Rejse, idet jeg ikke saa noget til den den 13 Oktober.

En af de Dage, jeg observerede den, fik jeg Lejlighed til at sammenligne den direkte med Rødkjælk, idet en saadan kom til. Man kunde da iagttage den umiskjendelige Lighed mellem de to Fugle, hvad Holdning og Farve angik; men samtidig faldt rigtignok den betydelige Forskjel i Størrelse i Øjnene, og Fluesnapperens Strube saa bleg og mat ud i Sammenligning med Rødkjælkens kraftige, rødgule Bryst.

BROGET FLUESNAPPER (*Muscicapa atricapilla*) yngler flere Steder i Omegnen af Kjøbenhavn og i Nordsjællands Skove, og det er muligt, at den i tidligere Tid ogsaa kan have ynglet i Østre Anlæg; men i det sidste Decennium har det i alt Fald ikke været Tilfældet. Der er næppe mange Redesteder for den her, og de faa Træhuller, som findes, er allerede optaget (af Blaamejse, Musvit, Skovspurv), naar Fluesnapperen ankommer. Derimod er den almindelig paa Trækket, saavel Foraar som Efteraar.

Foraarstrækket har i Reglen strakt sig over et Tidsrum af 3—4 Uger, fra sidst i April eller de første Dage i Maj til de sidste Dage af denne Maaned, dog saaledes at selve Hovedtrækket har fundet Sted i en langt kortere Tid, 2 højst 3 Uger, fra ca. 5 Maj til Begyndelsen af Tyverne, som det bedst ses af Tabel I. Tidligst har jeg set broget Fluesnapper i 1914, hvor den ankom 18 April, men hvor jeg iøvrigt paa Grund af Sygdom blev forhindret i at følge Trækkets videre Forløb, og jeg har ikke set den her efter 28 Maj (1913). I sidstnævnte Tilfælde havde jeg den mistænkt for at ville yngle i et af Birketærerne, og jeg anser det heller ikke for udelukket, at det kan hænde en Gang, at Broget Fluesnapper bygger Rede i Østre Anlæg. Dens Ankomst og Afrejse fremgaar bedst af følgende Skema:

Broget Fluesnapper saa jeg paa

	Foraarstrækket		Efteraarstrækket	
	Første Gang	Sidste Gang	Første Gang	Sidste Gang
1909.	4 Maj.....	20 Maj	1 September.....	20 September
1910.	19 —	22 —	8 August.....	12 —
1911.	27 April	8 —	3 —	2 —
1912.	25 —	25 —	4 —	12 —
1913.	5 Maj	28 —	2 —	10 Oktober
1914.	18 April.....	?	1 —	13 September
1915.	27 —	21 —	10 —	17 Oktober
1916.	30 —	27 —	11 —	8 September
1917.	2 Maj.....	23 —	3 —	4 —
1918.	29 April.....	16 —	1 —	9 Oktober
1919.	10 Maj.....	21 —		

Gjennemsnitlig har saaledes den tidligste Ankomst fundet Sted 1 Maj.

Om Foraaret er Broget Fluesnapper let at iagttage, dels paa Grund af Hannens iøjnefaldende hvide og sorte Dragt, dels fordi Træer og Buske endnu ikke er helt udsprungne ved dens Ankomst og under første Del af Opholdet her. At de mere iøjnefaldende Hanner kommer først, gjør det ogsaa lettere at bestemme Tidspunktet for den tidligste Ankomst. Af den vedføjede Oversigt fremgaar tydeligt, at Hannerne indfinder sig tidligst, indtil adskillige Dage før Hunnerne. I den første Uge af Trækket ses udelukkende eller næsten kun Hanner, i den næste baade Hanner og Hunner og i den tredie Uge enkelte Hanner eller Hunner, hvormed Trækket afsluttes. Skjønt de her fremstillede 3 Aar er tilfældig valgte, er Overensstemmelsen mellem dem dog betydelig.

Paa Efteraarstrækket er Broget Fluesnapper vanskeligere at kjende. Den Rejsedragt, som den har anlagt ved Høstfældningen, er simplere, ensfarvet graalig, og Forskjellen mellem Han og Hun er ikke saa betydelig som om Foraaret. Dette i Forbindelse med, at Fuglen paa denne Aarstid lettere kan skjule sig under det tætte Løv, er formentlig en af Grundene til, at det ikke sjældent i Meddelelserne om dens Forekomst anføres, at Arten ses hyppigere og talrigere paa Foraarstrækket end om Efteraaret. I Virkeligheden maa den jo a priori, i alt Fald hvis

Muscicapa atricapilla.

Maaned	Dag	1912	1917	1918
April	24			
—	25	♂		
—	26	♂		
—	27	♂		
—	28			
—	29			♂
—	30			
Maj	1			
—	2	♂	♂	
—	3		♂	
—	4	♂	♂♂	♂
—	5	×		♂♂♂
—	6	♂		♂♂
—	7		♂♂	♂♂♂ ♀
—	8	♂	♂♂ ♀	♂♂
—	9	♂ ♀	♂♂ ♀	♂ ♀
—	10		♂♂ ♀	♂ ♀
—	11		♂♂ ♀	♂ ♀
—	12	♂♂♂ ♀	♂♂♂ ♀	♂ ♀
—	13	♂♂ ♀	♂♂ ♀	♂
—	14	♂♂ ♀	♂♂ ♀	♂ ♀
—	15	♂♂ ♀		♂
—	16	♀	♀♀	♂
—	17		♀	
—	18			
—	19			
—	20	♂ ♀		
—	21			
—	22	×		
—	23		♂	
—	24			
—	25	♀		
—	26			

× = Kjøen ikke noteret.

Trækket gaar ad samme Vej som om Foraaret, antages at være hyppigere om Efteraaret, at maatte optræde i større Antal. Er man derfor opmærksom paa den og kjender dens Tilholdssteder, vil man, ofte dog ikke uden at sættes paa en Taalmodighedsprøve, kunne faa den at se ret hyppigt, naar den fra sit Skjul i Træernes Kroner eller fra Buskadset pludseligt styrter sig frem ud i Rummet eller ned paa Jorden for at gribe en Flue, Myg eller et andet Insekt. Sidder man paa en Bænk og forholder sig rolig, vil man kunne overvære denne Manøvre den ene Gang efter den anden. I Efteraarsdragten har den faaet en ikke ringe Lighed med Graa Fluesnapper; men man vil dog let kunne kjende den fra denne paa den hvide Vingeplet og paa dens hyppigere og stærkere Bevægelser af Vinger og Hale. Naar man derfor er opmærksom paa disse Forhold, vil det ikke være vanskeligt at opdage den, og man vil da se, at

den ikke er saa sjælden paa Efteraarstrækket, og man vil tillige lægge Mærke til, at det er ret tidligt, man ser den paa Trækket. Som det fremgaar af Tabel II, har jeg saaledes truffet den paa Vandrested allerede i de første Dage af August eller endog de sidste Dage af Juli. Jeg har derefter jævnlig set den hele August Maaned igjennem. I Begyndelsen af September

har den ligeledes været ret hyppig; men omkring Midten eller henimod Slutningen af denne Maaned har jeg som oftest set de sidste Individer. Dog har jeg gjentagne Gange set Efternølere i Oktober, saaledes i 1913 (10 Oktober), 1915 (17 Oktober) og 1918 (9 Oktober).

Som ovenfor nævnt har jeg truffet de første Individer af Broget Fluesnapper paa Vandrested allerede i de første Dage af August; men jeg nævnte ogsaa, at det er hændet, at jeg har set den før August, saaledes i 1917, hvor jeg i Østre Anlæg saa Broget Fluesnapper 25 Juli og de følgende 3 Dage, stadig paa samme Sted og derfor formentlig det samme Individ. Muligvis har det været en Forløber for det store Træk fra Skandinavien; men muligt er det ogsaa, at det har været et af de Individer, der har ynglet i Nordsjælland. Imidlertid har jeg haft Lejlighed til at se Broget Fluesnapper paa Vandrested endnu tidligere, nemlig i 1915, hvor jeg saa den 10 Juli i Botanisk Have, og her holdt den sig til Maanedens Udgang, stadig i samme Del af Haven. Jeg saa den omtrent daglig i disse Uger og fik derved Lejlighed til at følge dens Fældning — det var en Han — og se den lidt efter lidt ombytte den sorthvide Foraarsdragt med den mere beskedne, graa Efteraarsdragt. I dette Tilfælde var det sandsynligt, at det ikke var et Individ, som kom langvejs fra, men et Individ, som havde haft sin Yngleplads et Sted i Nordsjælland, maaske ikke længere borte end Jægersborg Dyrehave, hvor man jævnlig ser Broget Fluesnapper bygge, og som var tyet ind til Botanisk Have for at gennemgaa Fældningen inden den endelige Afrejse.

At disse Individer af Broget Fluesnapper, som viser sig paa Vandrested i den første Tid af August eller undertiden allerede i de sidste Dage af Juli, ikke er Fugle fra Norge eller Sverige, men fra Kjøbenhavns Omegn, derfor taler Erfaringerne fra Fyrene. Medens nemlig efter mine Iagttagelser Broget Fluesnapper viser sig første Gang om Efteraaret gennemsnitlig 8 August, har jeg ved at gennemgaa Fyrberetningerne for de sidste 30 Aar fundet, at Broget Fluesnappers Fald ved Fyrene har fundet Sted første Gang gennemsnitlig 26 August, altsaa over 14 Dage senere, selv om det kan hælde, at et Individ falder saa tidligt som 13 August. Ved Bedømmelsen af disse Forhold maa man dog erindre, at det første Fuglefald ikke behøver at være identisk med det første af de rejsende Individer, da jo

ikke alle Individerne falder ved Fyrene og navnlig ikke, saalænge Nætterne ikke er særlig mørke. Det ligger jo ogsaa nær at antage, at de nordsjællandske Individder rejser sydpaa tidligere, end de skandinaviske kommer hertil; men herom ved man dog ikke noget sikkert.

Antallet af Individder af Broget Fluesnapper, som man kan se pr. Dag i Østre Anlæg, er som Regel — ligesom om Foraaret — ikke stort; men da Trækket — som det ses af Tabellerne I og II — strækker sig over et længere Tidsrum, bliver det samlede Antal vel nok større, selv om man kan skuffes ved, at de enkelte Individder gennemsnitlig bliver her noget længere, inden de rejser videre, end om Foraaret. Ofte har jeg pr. Dag kun set et enkelt Individ eller to, ikke sjældent dog 3—4; men kun enkelte Gange har der været flere, saaledes 8 Maj 1915, hvor jeg har noteret 8, og 7 September 1910, hvor jeg har anført, at der var »mange«, samtidigt med, at ogsaa Rødstjert, Graa Fluesnapper og Løvsanger saas saa at sige allevegne. Denne Dag eller rettere den forudgaaende Nat havde der altsaa fundet et stort Træk Sted. At det virkelig forholdt sig saaledes, bekræftes af Meddelelser fra Fyrene, hvor der netop for 7 September anføres, at der faldt en Del Fugle ved Stevns Fyr, bl. a. Løvsanger 21, Rødstjert 15, Broget Fluesnapper 5, men af Graa Fluesnapper kun 1 Individ.

Det er jævnlig fra forskellige Sider blevet hævdet, at Broget Fluesnapper og Rødstjert paa Trækket ganske almindelig forekommer sammen. Denne Erfaring, som er let at gjøre, stemmer ogsaa med mine Iagttagelser og fremgaar af Sammenstillingen i Tab. I—III. Dog synes det, som om de to Arters Træk stemmer mere overens om Foraaret end om Efteraaret, hvor Trækket for Broget Fluesnapper falder lidt tidligere, selv om det kan hænde, at der i enkelte Aar ses Fluesnappere en Del senere end Rødstjarter. Maaske skyldes denne Forskjel den ovenomtalte Omstændighed, at de nordsjællandske Fluesnappere kommer noget tidligere hertil end Rødstjarterne, vistnok ogsaa af den Grund, at sidstnævnte Art er sjældnere her som Ynglefugl end Broget Fluesnapper.

At de to Arters Rejsetid i Virkeligheden falder sammen, derfor taler ogsaa Erfaringerne fra Fyrene. Ved at undersøge Forholdene i denne Henseende for de sidste 30 Aar finder jeg saaledes, at Gjennemsnittet af Dagene for de første Individets Fald

ved Fyrene om Foraaret var 3 Maj for Broget Fluesnapper og 4 Maj for Rødstjertens Vedkommende, ligesom de tilsvarende Tal for Efteraarstrækkets Vedkommende var resp. 26 August og 27 August, altsaa ligesom om Foraaret saa godt som ens.

Endnu en Iagttagelse kunde støtte Rigtigheden af den nævnte Erfaring om, at Rødstjert og Broget Fluesnapper følges ad paa Trækket, og det er den, at ligesom der har været Aar, hvor begge Arter optraadte talrigt, saaledes er der blandt mine Iagttagelser ogsaa Eksempler paa, at naar den ene Art er sparsomt repræsenteret, er den anden det ogsaa. Saaledes saa jeg, som anført ovenfor, slet ingen Rødstjerter paa Foraarstrækket 1910 og 1911, og af Broget Fluesnapper kun faa Individuer, i 1910 kun paa 2 Trækdage og i 1911 paa 3. Sandsynligvis har der ogsaa været en enkelt eller nogle faa Rødstjerter, men de er undgaaet min Opmærksomhed. Hovedtrækket maa for begge Arters Vedkommende have fulgt en anden Vej. At der ogsaa i disse Aar har været talrige Rødstjerter og Fluesnapper, som var rejst nordpaa, derfor taler i alt Fald Iagttagelsen fra 1910, hvor der om Efteraaret, som tidligere omtalt, saas usædvanlig mange Individuer, som kom nordfra.

GRAA FLUESNAPPER (*Muscicapa grisola*) yngler aarlig i Østre Anlæg, undertiden mere end et Par. En af Rederne har jeg fundet i en Fordybning paa en Birkestamme, ikke mere end i Mandshøjde fra Jorden, og Reden er blevet benyttet flere Aar i Træk (af samme Par?). Graa Fluesnapper ses da saa godt som daglig hele Sommeren igjennem. Det har derfor været mig umuligt at bestemme, naar dens Træk hører op om Foraaret, eller naar Efteraarstrækket begynder. Derimod har jeg optegnet Ankomst om Foraaret og Efteraarstrækkets Ophør. Disse Data er følgende:

Graa Fluesnapper saa jeg:

	Første Gang	Sidste Gang
1909.	20 Maj.....	22 September
1910.	19 —	12 —
1911.	10 —	25 August
1912.	16 —	12 September
1913.	9 —	16 —
1914.	?	4 —
1915.	13 —	5 —

	Første Gang	Sidste Gang
1916.	5 Maj	28 September
1917.	11 —	16 —
1918.	12 —	17 —
1919.	21 —	

Jeg har saaledes om Foraaret ikke set første Graa Fluesnapper ankomme tidligere end 5 Maj (1916) eller senere end 21 Maj (1919), og om Efteraaret har jeg ikke set den sidste Graa Fluesnapper tidligere end 25 August (1911) eller senere end 28 September (1916). Dens Ankomst har gennemsnitlig været 14 Maj og saaledes senere end Broget Fluesnappers, og dens Afrejse noget tidligere end dennes (den sidste Graa Fluesnapper set gennemsnitlig 13 September, den sidste Broget Fluesnapper gennemsnitlig 20 September).

SPURV (*Passer domesticus*) er Anlæggets almindeligste Fugl, der ses daglig i stor Mængde. Hvor mange der er, ved jeg ikke. Jeg har ikke forsøgt til Stadighed at tælle dem, fordi det er vanskeligt og besværligt, men har en Gang imellem søgt skjønsmæssigt at fastsætte deres Antal, som jeg tror at kunne anslaa til undertiden et Par Hundrede, idet jeg dog maa bemærke, at Antallet er meget varierende. De yngler formentlig rundt omkring i nærmere og fjernere Huse; men desuden ses hvert Aar nogle faa løse Reder i Anlæggets Træer. Disse Reder, som nogle har ment var et Slags Vinterreder, som Spurvene byggede til Vinterophold, er utvivlsomt Ynglereder ligesom Rederne paa Husene. De bygges sjældent tidligt paa Aaret, som Regel først efter Løvspring, og trods deres betydelige Omfang og deres ofte paa Grund af Papirstrimler, farvede Klude o. lign. meget brogede Udseende ser man dog i Almindelighed ikke meget til dem i Løbet af Sommeren, da Træernes Blade skjuler dem; men naar først Løvet er faldet, kommer de til Syne. De faar dog sjældent Lov til at sidde ret længe. Inden den egentlige Vinter begynder, har Efteraarsstormene som oftest fejlet dem bort. De mest stabile Spurvereder af den Art, jeg har set, har været Reder, hvis Grundlag dannedes af en forladt Solsortrede, og i en saadan, der maaske nok ogsaa kunde tjene til Vinterophold, og som efterhaanden ved Udbedring voksede til en ret betydelig Størrelse, havde mindst to Par Spurve deres Rede.

SKOVSPURV (*Passer montanus*). Denne nydelige lille Fugl er, hvormeget den end i Udseende og Væsen ligner Huspurven, dog utvivlsomt baade kjønnere og mere livlig i sine Bevægelser end den. Dens Stemme, der især høres ved Opflyvningen, og kan gjengives som »Lyt«, er ogsaa smukkere end Spurvens. Skovspurven findes i ringe Antal i Anlæget i Sammenligning med denne — dens Antal er næppe mere end nogle faa Procent af Spurvens — ses almindeligt imellem Spurvene; men ligesaa ofte færdes nogle faa Skovspurve sammen for sig selv. Det er dog undtagelsesvis, at jeg har set mere end en Snes Skovspurve sammen. Den siges at være lige saa stridbar og kampivrig som Spurven; men jeg mindes paa den anden Side en smuk lille Scene, hvor en Septemberdag en Skovspurv hjalp en Graa Fluesnapper en kort Tid med at fodre dennes udføjne Unger, som opholdt sig dels i Græsset, dels i de laveste Grene af Træerne, hvorunder de færdedes.

Skovspurven kan vel siges at være Standfugl; men det er en Iagttagelse, som er gjort for længst, at Skovspurven ikke ses til Stadighed i sit sædvanlige Omraade; men jævnlig forsvinder derfra i kortere eller længere Tid. Jeg har gennem flere Aar ved Optælling af Individerne søgt at komme under Vejr med, om det er til bestemte Tider af Aaret, at den forsvinder, om den f. Eks. skulde være Trækfugl; men saavidt jeg har kunnet konstatere, er det ikke saaledes. Der kan ganske vist gaa indtil flere Uger, hvor jeg ikke ser en eneste Skovspurv i Anlæget, men det er paa meget forskellige Tider af Aaret, at dette kan ske, og om nogen regelmæssig gjentaget Fraværelse tror jeg ikke, der kan være Tale. Hyppigst og i størst Antal ses Skovspurven her i Yngletiden og talrigst maaske efter denne, naar Familierne holder sammen en Tid, som i Juli—August. Her i Anlæget ruger dog vist sjældent mere end et Par eller to, altid i hule Træer. Løse Reder har jeg ikke set her i Lighed med Spurvnes; men det siges dog, at ogsaa Skovspurven bygger saadanne.

Foruden den omtalte periodiske Forsvinden fra sin Egn har Skovspurven ogsaa en anden Ejendommelighed ved sin Optræden, den nemlig, at den synes at være ret ulige fordelt her i Landet. Saaledes skal den være sjælden i Thy (Heiberg), men i Vendsyssel ligesaa almindelig som Spurven, et enkelt Sted endog almindeligere end denne (Fischer). Det kunde derfor

have sin Interesse at faa Spørgsmaalet om Skovspurvens Forekomst her i Landet nærmere undersøgt.

Medens Spurven er lige saa almindelig ude i Byens Gader som i Anlægene, kan det samme ikke siges at være Tilfældet med Skovspurven. Det er kun yderst faa Gange, jeg har set denne i Gaderne, selv i de Gader, som støder lige op til Anlægget, og kun en enkelt Gang har jeg set den i den gamle Del af Byen. Maaske ligger bl. a. denne Forskjel i, at Skovspurven ikke synes at sætte saa stor Pris paa frisk Hestegødning som dens nære Slægtning, der altid styrter sig derover med en uhyre Iver.

BOGFİNKE (*Fringilla coelebs*) ses her hele Aaret, dens Antal forøges noget i Træktiderne og er temmelig ringe i selve Vintertiden. Om Foraaret yngler flere Par baade i selve Anlægget og i Lindetræerne i de tilstødende Gader. Ogsaa inde i den gamle By ses jævnlig Bogfinker, og i indeværende Foraar har et Par formentlig haft Rede i et af Træerne omkring »Hesten« paa Kongens Nytorv, da man der stadig hørte en syngende Han til ud paa Sommeren.

Bogfinken er en flittig Sanger. Den begynder at synge tidlig om Foraaret, i Reglen i første Halvdel af Februar, som det fremgaar af nedenstaaende Oversigt. Sangen er i Begyndelsen meget ufuldstændig, bliver efterhaanden bedre i Løbet af Februar, og flere og flere syngende Hanner kommer efterhaanden med; men først ved Maanedens Udgang kan man sige, at Sangen er fuldstændig. Bogfinkens Slag, som dens Sang jo kaldes, er almindelig kjendt, er ikke let at tage Fejl af og synes at være ens for alle Hanner; men bortset fra de sjældnere Tilfælde, hvor Sangen er ganske ufuldstændig og ganske afvigende fra Normen, omend ikke ukjendelig, saaledes som det vil finde Sted ogsaa for andre Fugles Vedkommende, kan man dog ved nogen Opmærksomhed ikke undgaa at lægge Mærke til, at der ogsaa indenfor Normen er mange individuelle Afvigelser, og at i Virkeligheden næppe to Bogfinker synger ganske ens. — Bogfinken hører op med at synge ved den sædvanlige Tid, d. v. s. omkring St. Hansdag, men enkelte fortsætter en lille Stund endnu, og efter at Fældingen er overstaaet, kan man høre en og anden Bogfinke forsøge at synge i September eller i Oktober; men det bliver i Reglen ogsaa kun ved Forsøget.

I det forløbne Tiaar hørte jeg Bogfinken synge første Gang:

1910.	9	Februar	1915.	11	Februar
1911.	5	—	1916.	6	—
1912.	15	—	1917.	10	—
1913.	12	—	1918.	9	—
1914.	7	—	1919.	11	—

altsaa gennemsnitlig 9—10 Februar.

KVÆKER (*Fringilla montifringilla*) har ikke vist sig her hvert Aar, men dog som Regel været at se i Østre Anlæg eller Botanisk Have i Vinterhalvaaret, tidligst iagttaget 16 Oktober (1912) og om Foraaret senest set i April og da allerede i Sommerdragt, et Par Gange endnu i Maj, nemlig 4 Maj 1917 og 14 Maj 1912. I sidstnævnte Tilfælde havde Fuglen en daarlig Fod og var rimeligvis af den Grund forsinket.

KJERNEBIDER (*Coccothraustes vulgaris*) har jeg set ret jævnlig i Vinterhalvaaret, dog ikke hvert Aar, sjældnere om Sommeren. Den opholder sig om Vinteren væsentlig i Tjørnene, men er dog særligt at træffe under Avnbøgene, hvis Frugter den synes at sætte stor Pris paa. I den meget milde Vinter 1883—84 opholdt sig det meste af Vinteren en Flok Kjernebidere paa ca. 100 Individuer i Frederiksberg Have, hvor jeg altid kunde træffe dem i Skovbunden under Avnbøgene.

SISKEN (*Chrysomitris spinus*) har jeg kun set her et Par Gange om Sommeren, men jævnlig i Flokke paa indtil 20 Individuer om Efteraaret, især i Oktober. Tidligst har jeg set den 23 September (1916). Sidst paa Vinteren indfinder den sig atter, især i Marts, og paa denne Aarstid har jeg set den senest 28 Marts. Den træffes her især i Birketræerne, og det samme har jeg iagttaget i Fælledparken. Skjønt der her findes baade Birke- og Elletræer, holder den sig dog — ligesom Graasisken — kun til Birketræerne, hvis Frø den altsaa maa antages at foretrække for Ellefrøet.

STILLIDS (*Carduelis elegans*) har jeg kun set her faa Gange og ganske forbigaaende, dels om Eftersommeren (August), dels om Foraaret (Marts—Maj).

SVENSKE (*Ligurinus chloris*) ses her det meste af Aaret, yngler i Anlægget eller i Træerne i de tilstødende Gader. Den er ofte borte herfra i nogen Tid, især efter endt Yngletid, men bliver atter noget talrigere om Vinteren, især naar denne er

streng, hvor den da ses ved de i Anlægget opstillede Fodringsborde. Om Efteraaret kan man i Botanisk Have især træffe den i Solsikkerne, hvis Frø den piller ud, eller i Rosenbedene, da den ogsaa æder Hybenkjerne, som den forsigtigt tager op af Frugten uden at berøre denne.

IRISK (*Cannabina linota*). Jeg mindes ikke at have set Irisk i Østre Anlæg, hvorimod den jævnlig træffes i Botanisk Have, dels om Sommeren som ynglende, dels om Foraaret i Marts—April i store Flokke, der henimod Aften samles her for at tage Natteophold i de derværende tætte Taxbuske.

GRAASISKEN (*Cannabina linaria*) har jeg ikke set hvert Aar, men kun af og til, altid i Vinterhalvaaret, tidligst 27 Oktober (1916) og om Foraaret senest 9 April (1914), enkeltvis eller hyppigere i Smaaflokke paa 20—30 Individuer. De holder sig her, baade i Østre Anlæg og i Botanisk Have, ligesom Siskenen, til Birketræerne.

DOMPAP (*Pyrrhula vulgaris*) saa jeg hvert Aar indtil 1916, men kun faatallig, om Efteraaret tidligst 1 November og om Foraaret set sidste Gang 11 April. I Reglen er Dompapernes Besøg her i Anlægget rent forbigaaende; men i Vinteren 1910—11 kom de i Januar—Februar næsten daglig i et Antal af indtil 4 Individuer, som man altid kunde finde i Kvalkvædbuskene (*Viburnum opulus*), beskæftiget med at pille den diskusformede Kjerne ud af Bærrene. I de sidste 3—4 Aar har jeg som sagt ikke set en eneste Dompap her, før nu i Efteraaret (1919), da Dompaper indfandt sig allerede sidst i Oktober.

GULSPURV (*Emberiza citrinella*) er kun en sjælden Gæst her. En enkelt har jeg set af og til om Vinteren, i Januar 1915 saaledes i det meste af Maaneden, hvor nogle faa Individuer om trent daglig færdedes dels inde i Anlægget, dels — og hyppigere — uden for dette i Stockholmsgade sammen med nogle Bomlærker.

BOMLÆRKE (*Emberiza miliaria*) har jeg kun set her i Januar 1915, hvor nogle faa Individuer færdedes sammen med Gulspurve paa Kørebanen i Stockholmsgade, hvor der var spildt en Del Korn. Et Par Gange saas de ogsaa inde i Anlægget. De blev her kun nogle faa Dage midt i Maaneden, medens Gulspurvene saas her næsten hele Januar igjennem.

